

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

OKTOBER 6 • 2007

Louis Masreliez,
Gustav III:s medalj-
historia och Haga

Plåtmynten
i Påls åker

Linné
på svenska sedlar

Från Sputnik
till Fuglesang

Pris 20 kr

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

presenteras även på Svenska Numismatiska Föreningens och Kungl. Myntkabinettets hemsidor i www.numismatik.se respektive www.myntkabinettet.se. På nätet kan man läsa SNT i lågupplöst pdf-format. Den tryckta tidskriften ges ut den andra veckan i februari – maj, september – december.

Målsättningen är förstås att nå en större läsekrets. Den utvidgade spridningen av såväl artiklar som annonser till allmänheten kan leda till att fler intresserar sig för ämnet och till nya medlemmar i föreningen. Att annonsera bör också bli attraktivare. Annonspriserna ser ut som följer.

1/12 sida (47 x 50 mm)	250 kr
1/8 sida (72 x 47 mm)	350 kr
1/6 sida (47 x 105 mm)	400 kr
1/4 sida (72 x 105 mm)	600 kr
1/2 sida (151 x 105 mm)	1.200 kr
1/1 sida (151 x 214 mm)	2.000 kr
2:a + 3:e omslagssidan 1/1 sida	2.500 kr
4:e omslagssidan 1/1 sida	3.000 kr
4:e omslagssidan 1/1 i färg	5.000 kr
4:e omslagssidan 1/2 sida	2.000 kr

Annonser på årsbasis får 20% rabatt. För annonsering kontakta Carin Hirsch Lundborg på föreningens kansli, e-post carin@numismatik.se. Allt material måste vara kansliet tillhanda senast den 1:a i månaden före utgivning. Enskilda SNF-medlemmar erbjuds gratis annons att köpa, sälja eller byta samlarobjekt med högst tre rader. Kontakta mgl@myntkabinettet.se. *Annonser som inte är förenliga med SNF:s, FIDEM:s och AINP:s etik avböjs.*

Innehåll SNT 6 • 2007

Sid

Artiklar och notiser

Louis Masreliez, Gustav III:s medaljhistoria och Haga: ett möte mellan medalj- och inredningskonst	128
Sjökaptenen Ahlströms orientaliska mynt	131
Glada nyheter från Grönköpings Veckoblad	131
Plåtmynten i Påls åker	132
Från Sputnik till Fuglesang	136
EM i friidrott 2006	138
Romerska fyndmynt blev spelmarker	138
Dukaterna 1752 av Smålandsguld	139
En insändare från 1892 om hundskattmärken	140
Årspollett utgiven av Stockholms Skarpskytteförening	140
Från havets botten till präglade guldmynt	140
Linné på svenska sedlar	142
Svenska Tapperhetsmedaljer har också utdelats i fredstid	145

Stående rubriker

Personalia. Minnesord. Paul Levin 1932-2007	143
Nytt om böcker – recensioner	144
Boktips	144
Föreningar	144
Tumba Bruksmuseum. Program hösten 2007	145

Omslag

Förslagsskiss till Gustav III:s medaljhistoria behandlande kronprins Gustav Adolfs examen 1786. Skissen är utförd av Louis Masreliez, en av den gustavianska erans främsta konstnärer. Högst upp ses kronprinsens porträtt i profil. Konstnären har smyckat bladet med ett dekorativt inredningselement i *arabesque*. Inflikat längst ner till vänster ses del av en annan skiss som utförts till okänd medalj. Kungl. Myntkabinettet. Omslag av MGL.

Läs vidare om Louis Masreliez i artikeln på sid. 128-131 skriven av Daniel Prytz.

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ges ut av

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

i samarbete med

KUNGL. MYNTKABINETTET

Föreningen:

Banérgatan 17 nb
115 22 Stockholm
Tel 08-667 55 98

onsdag – torsdag kl 10.00 – 13.00

Fax 08-667 07 71

E-post: info@numismatik.se

Postgiro 15 00 07-3

Bankgiro 219-0502

Svenska Handelsbanken

Redaktionen:

Kungl. Myntkabinettet
Box 5428

114 84 Stockholm

Tel 08-5195 5300

Fax 08-411 22 14

E-post: info@myntkabinettet.se

Ansvarig utgivare:

Ian Wiséhn

Huvudredaktör och layout:

Monica Golabiewski Lannby

Prenumerationer:

Pris 200 kr/år (8 nr)

Medlemmar erhåller tidningen
automatiskt

SNT trycks med bidrag från

Gunnar Ekströms stiftelse

samt Sven Svenssons stiftelse

För insänt, ej beställt, material ansvaras
ej. SNT:s texter och bilder lagras
elektroniskt och publiceras i pdf-format
på SNF:s och KMK:s hemsidor
(www.numismatik.se samt
www.myntkabinettet.se). Den som
sänder material till SNT anses medge
elektronisk lagring/publicering.

Tryck:

Masterprint Sätteri & Tryckeri AB

ISSN 0283-071X

Föreningsaktiviteter

Hösten 2007

OKTOBER

13 Visning av Timmermansordens mynt- och medaljsamling

11.00 Harald Nilsson visar Timmermansordens mynt- och medaljsamling. Då lokalen tillåter högst 25 personer samtidigt sker förhandsanmälan till Carin Hirsch Lundborg. kansliet, tel. 08-667 55 98, som lämnar upplysning om adress och ingång.

24 Föreningskväll

Plats Banérgatan 17, kl. 18.00

NOVEMBER

21 Föreningskväll

Plats Banérgatan 17, kl. 18.00

24 Myntets dag – myntmessa med SNF-auktion på KMK

10.00-10.30 Samlade vikingarna i Österled också mynt? Föredrag av Julius Hagander baserat på en artikel av Ursula Kampmann.

10.30-11.00 SNF bjuder på kaffe.

11.00-15.00 Myntmessa med ett tiotal mynthandlare.

12.00-15.00 Visning av auktionsobjekten till SNF:s auktion i Lovisa Ulrikas bibliotek.

16.00 SNF:s auktion börjar.

19.00 Middag på Myntkrogen. Förrätten är kantarellsoppa med västerbottensflarn, huvudrätt bergtungsrollad med kräftfärs och efterrätt vitchokladmousse med hallonsås. Ett glas vin samt kaffe ingår i priset som är 275 kr. Bindande anmälan till middagen skickas till ceclia.vonheijne@myntkabinettet.se (alternativt tel. 0733-790 694) senast 22 november.

Kungl. Myntkabinettet

Nu under hösten dras KMK in i frågor som rör våra nuvarande betalningsmedel. Vi hjälper till när Riksbanken snart inleder arbetet med framtagningen av nya sedlar. Samma sak gäller våra minnesmynt och deras framtid.

Hela tiden inköps till KMK spännande föremål och arkivalier som alla kretsar kring det numismatiska ämnet. Ett sådant nyförvärv är mynt- och pollettsamlaren Strokirks efterlämnade dagböcker, utrikes- och inrikespass m.m. Sammantaget handlar det om drygt tio dagböcker i fina skinnband från 1800-talets andra hälft. De är helt fyllda med anteckningar i en mycket vacker handstil. Fortfarande kvarstår läsningen ...!

Den 4 oktober 1957 sköt Sovjetunionen upp satelliten Sputnik och i år är det 50-årsjubileum. Av den anledningen fortsätter den lilla monterutställningen i det s.k. Kalejdoskopet i museets entréhall året ut. Läs gärna artikeln "Från Sputnik till Fuglesang" i detta nummer.

Svenska Numismatiska Föreningen

Adress: Banérgatan 17 n.b. Buss 4, 44; T-bana Karlaplan.

Kansli: Besökstid 10.30-13.00 onsdag – torsdag.

Stängt: Midsommar – 1 september; jul- och nyårshelgerna.

www.numismatik.se

Kungl. Myntkabinettet

Adress: Slottsbacken 6. Buss 2, 43, 55, 59, 76; T-bana Gamla stan.

Utställningar: Måndag – söndag kl. 10.00-16.00.

Numismatiska boksamlingen: Torsdagar kl. 13.00-16.00.

www.myntkabinettet.se

Tumba Bruksmuseum

Adress: Sven Palmes väg 2, Tumba. Pendeltåg; buss 725.

Utställningar: sept. – maj, lörd.-sönd., juni – aug. tisd.-sönd., kl. 11.00-16.00.

www.tumbabruksmuseum.se

Louis Masreliez, Gustav III:s medaljhistoria och Haga: ett möte mellan medalj- och inredningskonst

Av Daniel Prytz

I Kungl. Myntkabinettets samlingar finns två medaljskisser utförda av Louis Masreliez – en av den gustavianska erans främsta konstnärer. De båda skisserna är förlagor till medaljer ur Gustav III:s medaljhistoria och uppvisar ett nära samband mellan Masreliez medaljkonst och den verksamhet han är mest känd för, inredningskonsten.

Louis Masreliez bakgrund

År 1748 kallades Louis Masreliez far, den franske bildhuggaren Adrien Masreliez, till Sverige för att utföra inredningsarbeten på Stockholms slott. Louis, som föddes samma år, lämnades till en början kvar i Frankrike men hämtades då hans far fick förlängd anställning av slottsdeputationen 1753. Familjen etablerade sig i Sverige och Louis kom sedermera att studera vid Kungl. Konstakademien, som då inhystes i en av slottets flyglar.

Tidigt väcktes Louis Masreliez intresse för antikens symbolvärld, och från början av hans karriär finns prov på detta i ett par dörröverstycken på Drottningholms slott samt i målningar som t.ex. *Den sårade Venus*. Dessa verk kännetecknas annars stilmässigt av barocka influenser. År 1770 reste Masreliez till Italien för vidareutbildning i Rom och Florens. I samband med studieåren i Italien ändrades hans stilpreferenser – från barocken till den italienska renässansen och antiken. I tusentals skisser från denna period (bevarade framförallt i Nationalmuseums samlingar) kan man se varifrån Masreliez fortsättningsvis hämtar sin inspiration – antikens byggnadskonst, Michelangelos skulptur och måleri samt Raphaels fresker och inredningskonst.

Masreliez återvände till Sverige 1783, strax innan Gustav III gav sig iväg på sin italienska resa – *Le Grand Tour*. Då Gustav III själv återvände ett år senare, full av inspiration och infall, blev Masreliez ett naturligt val av konstnär när kungen skulle omätta sina nya influenser i praktiken. Detta blir storhetstiden i Masreliez karriär, då han skall utföra några av sina och den svenska konstens främsta verk.

Två kungliga konstnärliga uppdrag där det intellektuella symbol-

språket spelade avgörande roll tillföll Masreliez – nyinredningen av de kungliga våningarna (med Hagapaviljongen som främsta exempel) samt utformandet av Gustav III:s medaljhistoria.

Gustav III:s medaljhistoria

Inspirerad av de franska kungarna Henrik IV:s och Ludvig XIV:s respektive *Histoire Métallique* lät Gustav III prägla en serie medaljer till minnet av viktiga händelser i hans liv. Likt fallet var med de franska förebilderna skulle ett praktfullt planschverk publiceras i samband med utgivningen av medaljerna. Stort arbete lades på planschverkets och medaljernas symbolspråk. Den av kungen återupplivade Vitterhetsakademien fick i uppdrag att välja lämpliga motiv och citat ur den klassiska litteraturen och konsten till medaljernas fransidor. Fyra personer blev huvudansvariga för medaljernas utseende: kungen själv, kungens förtrogne kanslipresidenten Fredrik Sparre, riksans antikvarien och Vitterhetsakademiens sekreterare Gudmund Jöran Adlerbeth samt Louis Masreliez.

Sparre fungerade som länken mellan kungen och övriga inblandade. Adlerbeth hade varit en av kungens följeslagare i Italien och var även en framstående poet och översättare av klassisk litteratur. Gustav III tog alltid det slutgiltiga beslutet vad gällde medaljernas motiv.

Den kostsamma medaljhistorien blev emellertid aldrig fulländad då den övergavs i och med kungens död 1792. Planschverket, baserat på de kopparplåtar som man hade hunnit göra, publicerades först 1858.

Skisserna, medaljkonsten och Haga

År 1785 fick Masreliez huvudansvaret för inredningsarbeten på de kungliga slotten, och hans första verk kom att bli entresolerade arbetsvåningar för kungen respektive drottningen på Stockholms slott. På 1800-talet ändrades utseendet i dessa våningar, men Masreliez väggfält togs ner och bevarades. Redan i dessa kan vi se hur Masreliez på ett utsökt sätt sammanfogat intrycken från Italien, hur antiken och den italienska renässansen sammanförts och anpassats till

det nordiska kynnet, varigenom något unikt skapats – sinnebilderna för den sengustavianska stilen.

De kungliga inredningsuppdragen följde i rask takt på varandra – prins Carls våning, prinsessan Sofia Albertinas palats och Haga. Haga hade kungen upptäckt redan i början av 1770-talet, men efter den italienska resan utvecklade han storstilade planer för området: här skulle ett nytt magnifikt slott byggas som kunde rymma kungens konstsamlingar, en engelsk park skulle anläggas med tempel, paviljonger, ruiner och monument.

År 1788 – samma år som Masreliez påbörjade inredningsarbetet i Hagas turkiska paviljong – föreslog Sparre att man även i medaljarbetet skulle engagera Masreliez. Medaljkonstnär som Carl Gustaf Fehrman och Gustaf Ljungberger hade redan anlitats i projektet, men av två anledningar borde inneha ett övergripande ansvar för den konstnärliga delen. Den ena anledningen var praktisk – det parallella arbetet med medaljerna och planschverket skulle underlättas av att ha en konstnär med övergripande ansvar för båda. På så sätt skulle kopparstickarnas och medaljgravörernas arbete komma i takt med varandra.

Den andra anledningen var Masreliez djupa kunnande vad gällde antikens symbolspråk, ”den givna utgångspunkten vid motiv- och symbolval” till medaljerna. Efter tretton studieår i Italien ansågs Masreliez vara en av de främsta kännarna på området. Om denna expertis vittnar därtill hans omfattande bibliotek – ett av de främsta konstbibliotek som funnits i Sverige. Efter Masreliez död skingrades samlingen, men genom förteckningen som gjordes dessförinnan vet vi bibliotekets bestånd – förutom den digra samlingen av konst- och konstikonografisk litteratur, fanns där bland annat en omfattande samling numismatisk litteratur. *Se exempel på sid. 130.*

Masreliez engagerades således i arbetet med Gustav III:s medaljhistoria 1788. År 1789 utsågs han till Vitterhetsakademiens *agrée* och 1803 blev han ledamot. Hans roll i förhållande till medaljgravörerna och kopparstickarna blev densamma som i förhållandet till dekormålarna Kastberg

1. Förslagsskiss till Gustav III:s medaljhistoria som behandlar kronprins Gustav Adolfs examen 1786. Vid sidan om medaljen, med dess gosseporträtt i profil, har konstnären smyckat bladet med ett dekorativt inredningselement – relieffornamentik eller grotesk – som Masreliez själv kallade *arabesque*. Kungl. Myntkabinettet. Skannad av MGL. Se även omslagsbilden.

och Eckstein på Haga – deras arbete utfördes efter Masreliez förlagor.

Kronprins Gustav Adolfs examen
I Masreliez verk möts medaljkonst och inredningskonst på ett unikt sätt då hans parallella arbeten i de båg-

ge disciplinerna tydligt påverkade varandra. Om detta vittnar med all önskvärd tydlighet Kungl. Myntkabinettets båda skisser. Den första är till synes en förkastad förslagsskiss till planschverket och behandlar kronprins Gustav Adolfs examen 1786.

Den är ett tydligt exempel på hur Masreliez kunde utforma planschverket och medaljerna i samma skisser. Vid sidan om medaljen, med dess gosseporträtt i profil, har konstnären smyckat bladet med den typen av dekorativa inredningselement, relieffornamentik eller grotesker, som Masreliez själv kallade *arabesque* – typisk för hans inredningskonst och oftast utfört i de olika byggnaderna av hans bror, bildhuggaren Jean Baptiste, på ett ypperligt sätt. *Skiss 1*.

En del av arabesken utgörs av svanar, ett motiv som flitigt förekommer på Haga, i dekoren både i den turkiska paviljongen och i Gustav III:s paviljong. Är svanarna då endast ett dekorativt element? Troligtvis är de mer symbolladdade. I Thérèse von Lampes avhandling *Det skapande rummet* tolkar hon symbolspråket i Gustav III:s paviljong. Hon hävdar att det upprepade bruket av svanen i dekoren tyder på viljan att visa kungens roll som förutbestämd monark – hans arvsrätt till den svenska tronen. I Vergilius *Aeneiden* tilldelas svanen Augusteisk betydelse och kopplas till det juliska huset som hävdade släktskap med *Venus Genetrix*; i det romerska kejsardömet begynnelse använde Augustus svanen som symbol för att hävda ursprunget och bidra till att stärka tron på den nedärvda, suveräna makten.

Vad kan vara mer passande än en sådan symbol till en medalj/medaljplansch med en kronprins examen som ämne? Svanen var också ett mycket passande dekorelement på Haga, eftersom både kungens paviljong och den turkiska paviljongen ofta användes till hans möten med rådet, den så kallade konseljen. Rådsmedlemmarna skulle påminnas om vem som innehade den ärvda makten.

Vem är då den imposanta hjälmbeprydd kvinnan på skissen? Sannolikt Minerva – som en vetenskapens, konstens och kulturs gudinna passar hon för medaljens ämne, en examen, och figurerar likaledes på många ställen i dekoren i kungens paviljong. Men även här finns en koppling till prinsens arvsrätt, kvinnan symboliserar troligtvis också Gustav III:s mor – Lovisa Ulrika. Modern, som både var en förebild och rival till kungen i hans humanistiska och vetenskapliga intressen (hon hade ursprungligen grundat Vitterhetsakademien 1753), får här ses som en matriark. Tonvikten läggs på arvet – Lovisa Ulrika, Gustav III, kronprinsen – både i fråga om monarkin och

om vetenskapen. Förutom dessa symboler figurerar också ett bevingat geni och en grip, av tradition väktaren i antikens myter, i skissen.

Denna typ av detaljerad allegori går igenom hela Masreliez verk under denna period och återkommer både i hans inredningsarbeten och medaljskisser, och då alltså inte bara till själva medaljmotivet utan också till det minst lika viktiga planschverket.

Svensk-ryska kriget

Efter svensk-ryska kriget 1788-1790 inträdde Masreliez den intensivaste fasen både i arbetet med Gustav III:s paviljong och medaljhistorien. Följaktligen blir parallellerna mellan de båda arbetena allt tydligare. Det går så pass långt att Masreliez i paviljongens stora salong respektive blå förmak faktiskt låter måla av en specifik medalj som en del av dekorationerna (säkerligen enligt kungens intentioner). Det rör sig om hedersmedaljen som tilldelades de officerare och underofficerare som deltog i skärgårdsflottans segrar vid Fredrikshamn 1790. Det blå förmaket dekorerar även andra motiv med anknytning till kriget. I det ena av rummets båda dörröverstycken anspelas på kungens roll som härledare – kungen avbildas som Mars alternativt imperator stigandes i land med rodret i sin hand, symbolen för det goda styret. I det andra avbildas freden i Värälä.

Den andra skissen i Kungl. Myntkabinetets ägo, utförd till okänd medalj, har tidigare tolkats som föreställande Mars brytandes Neptunus treudd. Mars skall här symbolisera

2. Denna skiss, som utförts till okänd medalj, har tidigare tolkats som föreställande Mars brytandes Neptunus treudd. Mars skall här symbolisera Sverige och Neptunus och hans treudd den ryska flottan. Kungl. Myntkabinetet. Skannad av MGL.

Sverige och Neptunus och hans treudd den ryska flottan. Skiss 2.

Jag är benägen att instämma i den tidigare tolkningen av den aktuella skissen att det är svensk-ryska kriget som skildras, men det är troligtvis, likt dekoren i blå förmaket, kungen personligen som avses, i rollen som krigsfurste/Mars. Det kan handla om brytandet av en treudd (där den symboliserar ryska flottan), men skissen är enligt min mening för ottydlig – det kan lika gärna röra sig om att kungen håller en treudd i ena handen och vilar den andra på fästet till hans svärd i dess balja. Kungen/Mars ser ut att stå på en död drake (om detta stämmer kanske den symboliserar det besegrade Ryssland).

Intressant är Masreliez kommentar till skissen (troligtvis riktad till Fehrman, medaljgravören). Masreliez nämner här Adlerbeths önskan att Masreliez skall fylla ut bakgrunden i medaljmotivet. Vi har här ett prov på samarbetet de båda emellan innan förslaget lämnades till kungen för godkännande och påföljande färdigställande av Fehrman m. fl. medaljgravörer.

”Le peintre-philosoph”

Man kan föreställa sig diskussionerna mellan Adlerbeth och Masreliez, men också mellan dessa och Sparre och kungen, vad gäller arbetet att, med Masreliez egna ord, ”i allegorier komponera Gustav III: s historia”. Långt ifrån ett beställningsarbete mottaget av Masreliez från kungen genom den upphöjde statsmannen Sparre och akademisekreteraren Adlerbeth, var det ett nära samarbete dessa fyra herrar emellan innan medaljgravören tog över. Inte minst det faktum att ungefär hälften av Masreliez ursprungsskisser accepterades och andra hälften förkastades vittnar om att debatterna troligtvis var heta där åsikterna ofta gick isär (merparten av medaljskisserna finns i Nationalmuseums samlingar).

På en del av Masreliez medaljskisser finns även kungens egna ändringar och kommentarer bevarade, precis som det gör på en del av Haga-skisserna. Denna skapelseprocess är mycket intressant och ämne för framtida artiklar.

I likhet med hans inredningsarbete på Haga fick Masreliez använda hela

Exempel på numismatisk litteratur som ingick i Masreliez bibliotek

(för utförligare förteckning se von Lampe, bilaga III, s. 3-4):

Aureus Sept. Severi, con explici: & verfii & def.

Berch, C. R.: *Namnkunniga Herrars och Fruars Skådepenningar*. Stockholm 1777.

C. Jul: Caesar, sive Hist. Imperat. Romanorum ex antiquis numismatibus. Prag 1583.

Discours sur les Medailles Antiques par Serat. Par 1627.

Gothizii, *Numismata Grecia cum Comment: Nonnii*. Antwerp 1644.

Histoire de Louis XIV, par les Medailles par Menestrier. Par 1691.

La France Metallique par De Bri (?). 1636.

Medailles du Cabinet de la Reine Christine par Bartolo. Haye 1742.

Medailles du Regne de Louis XIV. Par 1723.

Memoires de Litterature tirés des Registres de l'Academie des Inscriptions. Haye 1719.

Musei Florentini Numismata. Flor 1740.

Patini, *Numismata Imp Rom Argent*. 1671.

Sebastiano Erizzo sopra le medaglie degli Antichi. Venezi 1577.

sitt klassiska kunnande i utförandet av medaljhistorien. Målet med båda arbetena var det samma: *Gloire* – till Gustav III:s ära och minne. Som en naturlig följd skedde därför också en ”korsbefruktning” mellan medalj- och inredningskonst i Masreliez verk.

Den betydelse Masreliez fick både för medaljernas ikonografiska innehåll och för deras utformning var unik bland medaljkonstnärer i Sverige under denna tid – ett faktum som hänger samman med hans likaledes unika intellektuella hållning som konstnär – han var en verklig *peintre-philosoph*.

Källor och litteratur

Hildebrand, B. E.: *Skåde-Penningar öfver de Förnämsta Händelser som tillhöra Konung Gustaf III:s Historia*. Stockholm 1858.

Lagerqvist, L. O.: *Fredrikshamns- och Svensksundsmedaljerna 1790 – Två av Gustav III:s belöningar från ryska kriget 1788-1790*. SNT 2006:2, s. 29-39.

Ljungström, L.: *Georg Haupt – Gustav III:s hovschatullmakare*. Stockholm 2006, s. 68, 125-131.

Moselius, C. D.: *Louis Masreliez: en länge glömd gustavian*. Nationalmusei utställningskatalog nr 154. Stockholm 1949: mars-april, s. 77-80.

– *Louis Masreliez, med en inledning om Adrien och Jean Baptiste Masreliez verksamhet på Stockholms slott*. Akademisk avhandling, Stockholms högskola. Stockholm 1923.

Rasmusson, N. L.: *Kungl. Myntkabinetet, Stockholm 1966*. Nordisk Numismatisk Årsskrift 1966-67, s. 194-196.

Sárkány, T.: *Ära och minne – Gustav III:s medaljhistoria*. SNT 1992:2, s. 28-30.

Sárkány, T., Lagerqvist, L. O., Wiséhn, I.: *Gustav III:s medaljhistoria*. Kungl. Myntkabinetets utställningskatalog nr 31. Stockholm 1992.

Vergilius, *Aeneiden*, tolkad och kommenterad av Ingvar Björkeson. Stockholm 1988. Se exempelvis sång 1, rad 365-400.

Wiséhn, I.: *Kopparstickaren Jacob Gillberg och Gustav III:s medaljhistoria*. SNT 1995:7, s. 174-177.

– *Nyupptäckt miniatyrmålning med anknytning till Gustav III:s medaljhistoria*. SNT 2000:2, s. 28-29.

– *Tryckplåtarna till Gustav III:s medaljhistoria*. SNT 1999:1, s. 14-15.

von Lampe, T.: *Det skapande rummet*. Akademisk avhandling, Stockholms universitet. Stockholm 2004. □

Daniel Prytz är konsthistoriker. Han har bl.a. arbetat med utställningen om ”Riksbankens historia” som öppnade i juni i år i Riksbankens lokaler. För närvarande är Daniel projektanställd som antikvarie vid Kungl. Myntkabinetet.

Sjökaptenen Ahlströms orientaliska mynt

FLERTALET MYNTSAMLARE i Sverige på 1800-talet var inriktade på svenska mynt. Sådana var också lätta att få tag på genom auktioner, mynthandeln eller vid byten.

Men det fanns undantag, d.v.s. samlare som valt något helt eget område att samla på. En sådan samlare var sjökaptenen Carl Olof Ludvig Ahlström. Han föddes den 8 april 1833 och tillhörde en gammal Gotlandssläkt. Hans far var den då kände tonsättaren Jacob Niclas Ahlström, som hade ägnat stor möda åt att bevara och insamla gamla svenska folkmelodier.

C. O. L. Ahlström hade ärvt faderns artistiska anlag och tänkte ägna sig åt konstnärsbanan. Av den anledningen inskrevs han som elev vid Konstakademien. På grund av försvagad syn måste han avbryta denna utbildning och övergick därefter till sjömansyrket (!). Efter avlagd sjökaptensexamen fick Ahlström tjänst som befälhavare på olika engelska fartyg. Under sex år färdades Ahlström och hans fartyg på främst kinesiska vatten. Väl hemkommen till Sverige 1863 bytte han bana och tog i stället anställning som lagerbokhållare hos tobaksfabriksbolaget Wilhelm Helligren & Co på Götgatan i Stockholm.

År 1891 fick Ahlström Sällskapet Pro Patrias stora guldmedalj för lång och trogen tjänst. C. O. L. Ahlström avled i Stockholm den 28 januari 1895. Han blev 61 år.

Det sades allmänt om Ahlström att han var en begåvad man ”som med hjärtats godhet förenade en ovanlig beläsenhet och språkkunskaper”. Förutom flera europeiska språk studerade han ivrigt orientaliska språk inklusive kinesiska.

Ahlström var även känd som en hängiven samlare av frimärken, böcker och mynt. Hans myntsamling var tämligen stor. Den omfattade sammanlagt 8 111 nummer, varav största delen var s.k. kufiska mynt eller islamiska mynt från vikingatiden som hittats i svensk jord.

Efter Ahlströms död 1895 skulle alla islamiska mynt säljas. Hans system vände sig till konsthandlaren Henryk Bukowski som drev auktionsverksamhet. Resultatet blev en annons som sattes in i stockholmstidningarna under rubriken ”TILL SALU. Myntsamling”. Där finns bl.a. följande text:

Med samlingen följer den af sjökaptent Ahlström, som bekant stor kännare af Orientens mynt, med stor omsorg och öfverskådlig het utarbetade katalogen, deri mynten äro afbildade och beskrifna, äfvensom skåpen, hvori samlingen förvaras. Den aflidnes anteckningar gifva vid handen, att han för samlingen, som skulle vara en prydnad för en offentlig institution, depenserat omkring 8,000 kr vid inköp.

Som Stockholms Stads privilegier omöjliggöra samlings försäljning på auktion, så emottager jag till den 30 nästkommande Juni anbud å samlingen. Har antagligt anbud icke till denna tid inkommit, föres samlingen – ehuru till skada för hemlandet – till utlandet att der afyttras.

Katalogen finnes till påseende hos undertecknad, som lemnar närmare upplysningar.

H. Bukowski

Den 11 maj 1895 såldes Ahlströms boksamling som mest rörde ämnen historia, språk, numismatik, resor, skönlitteratur m.m. Allt efter en tryckt katalog.

Vad som hände med myntsamlingen med alla fyndmynt – många troligen hittade på Gotland – kan man naturligtvis undra över. Författaren till denna korta artikel saknar tyvärr vidare upplysningar. Självfallet in finner sig frågan om man verkligen kan betrakta sjökaptenen Ahlströms mynt som en myntsamling eller om det egentligen rör sig om en eller flera myntskatter som hittats i jorden. Här bör man kanske påminna om Ahlströms gotländska bakgrund. IW

Glada nyheter från Grönköpings Veckoblad

År 1952 kunde den vanligtvis välunderrättade tidskriften Grönköpings Veckoblad meddela följande nyhet rörande de då i Sverige planerade nya sedlarna:

Tian skall förändras inom kort, meddelas det från Riksbanken. Det blir ändrad färg på tryckår och nummer samt å namnteckningarna.

Däremot kommer värdet av sedeln fortfarande att bibehållas vid ca 5 kronor. □

Plåtmynten i Pål's åker

Av Eva Wiséhn

Det var i oktober månad 1873. Bonden Pål Pålsson i Torps socken i Medelpad var som vanligt ute på sin åker i Flata by och förberedde jorden innan frostens och vinterns ankomst. Plötsligt klang det till i spaden. I två högar intill varandra på en knapp fots djup under markytan låg inte mindre än 17 kopparplåtar! Pål hade kanske sett sådana plåtar förr, han förstod nämligen att det rörde sig om – pengar.

Till skillnad från andra valörer hade plåtarna fungerat både som mynt och som vara. Om kopparpriset steg kunde myntinnehavaren med full rätt sälja sitt plåtmynt för det högre pris som han kunde få. Vid den stora myntreformen 1776/1777 avlystes plåtmynten, och de rikliga förråd som Riksbanken hade av dessa användes bl. a. som exportvara och ballast vid seglingar till Indien och Kina. Man fortsatte att prägla stämplade plåtmynt (med gamla årsstämpel) ända fram till början av 1800-talet. I Sverige och Finland har hittills ca 4.400 plåtmynt påträffats i fynd.

Fyndet till myndigheternas kännedom

Alla har väl drömt om att finna den stora skatten. Men vad ska man göra och vad händer om man verkligen skulle stöta på en stor skatt? Vilka lagar måste man följa?

Sverige har världens äldsta och starkaste fornminneslag. Den stadfästes 1666 under Karl XI:s förmyndarregering. Den förordningen heter: *Kongl. Majjts: Placat Och Påbudh Om Gamble Monumenter Och Antiquiteter*.

Hittarens rätt till fynd formuleras enligt följande:

gammalt mynt, gull, silfver, koppar, metal eller andra konststycken – men med hembudspflicht och inlösen till fulla metallvärdet eller motsvarande, jämte en åttondels förhöjning

I huvudsak gäller den formuleringen än i dag men den har finjusterats och omformulerats genom åren för att passa de rådande förhållandena. Lagen kallas numera *Kulturminneslagen*.

Fyndet handläggs

I Antikvarisk Topografiska Arkivet i Stockholm bevaras i dag handling-

1. Plåtmyntsskatten från Flata by i Torps socken, SHM/KMK 5114. Skatten består av 17 plåtmynt i valörerna 2, 1 och ½ daler sm från 1674-1686. Rekonstruktion. Foto: Gabriel Hildebrand, KMK.

arna angående fyndet i bonden Pål Pålssons åker. Brev, protokoll och anteckningar berättar vad som hände sedan. Det kan vara av intresse att genom breven och skrivelserna följa ärendets formella hantering. Genom dessa papper möter vi namnen på de män som på ett eller annat sätt varit inblandade i handläggningen.

Som lagen föreskrev anmälde Pål Pålsson, ägare till mark i Flata by, endast ½ mil söder om Ljungan, sitt fynd till kronolänsmannen¹ Leonard Holmström i Torp. Holmströms distrikt, som bestod av Torp, hade en omkrets på ungefär 1130 kvadratmeter. Till Torps socken hörde dessutom Haverö och Borgsjö socknar.

Leonard Holmström skrev till Kongl Maj:ts Befallningshavare i Väster-Norrlands län – landshövdingen i Härnösand – och berättade om fyndet. Brevet ankom till landshövdingen den 26 oktober 1873:

Till Kongl Majjts Befallningshafvande öfver Wester Norrlands Län

Är hos mig blifvit inlemnade för att till Kongl. Majt och Kronan till inlösen hembjudas följande under Konung Carl den elftes tid under åren 1674-1686 af Koppar präglade mynt nemligen: 10 stycken, hvardera innehållande i vigt 6 [skålpund], i storlek 9½ å 10 tum i quadrat samt i värde 2 daler Silfvermynt; 2 stycken, hvardera innehållande i vigt 3 [skålpund] i storlek 7 (?)½ tum i quadrat samt i

värde 1 daler Silfvermynt; Samt 5 stycken hvardera innehållande i vigt 1½ [skålpund], i storlek 5 å 5½ tum i quadrat och i värde ½ daler Silfvermynt; får jag härmed ödmjukast rapportera. Fyndet, som blifvit påträffadt vid nyligen skedd gräfning af en åker, tillhörig Bonden Pål Pålsson i Flata by, Torps Sn och belägen ungefär en half mil söder om Ljungan, 5 ¼ mil från Sundsvall, var, då det hittades, lagdt i tvenne högar knappt en fot ner i jorden.

Torp, å Länsmanskontoret den 23 Oktober 1873.

Leon: Holmström

Landshövdingen Weidenhielm hade avslutat sin tjänst i september, men i väntan på den nye landshövdingen mottog C. W. Rydwall brevet. Tre dagar senare, den 26 oktober, vidarebefordrade Rydwall, på landshövdingeämbetets vägnar, brevet till Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien (KVHAA):

Öfverlämnad, till på grund af stadganderne i 4 och 8§§ af Kongl förordning den 29 November 1867, angående forntida minnesmärkens frådande, till Kongl. Vitterhets-, Historie- och Antikvitets- Akademien, som behagade i ärendet besluta, skolan- de, derest Kongl. Akademien beslutar att för Statens samlingar inlösa härifrågavarande kopparmynt desamma blifva vederbörande affordrade och

till Kongl Akademien insände. Hernösand, å Landskansliet, som ofvan.

Den 5 november skickade Akademien, genom Johan E. Rydquist och Bror Emil Hildebrand, följande svar:

Till Kongl Majts Befallningshafvande öfver Wester Norrlands Län

Med anledning af den underrättelse Konungens Befallningshafvande under den 26te sistl. October meddelat om ett fynd af 17 st myntplåtar från Konung Carl den XItes tid, anträffade i en åker tillhörig Bonden Pål Pålsson i Flata by, Torps socken i Medelpad, får Kungl. Vitterhets Historie och Antiquitets Akademien anhålla, att Konungens Befallningshafvande täcktes åt vederbörande meddela föreskrift, att till Akademien med ångfartygslägenhet insända alla dessa plåtar, inslagna i en trälåda; Och förbinder Akademien sig att ersätta Kostnaden af inpackning och transport, så snart Akademien fått tillfälle undersöka hvad som af detta fynd bör för Statens samlingar inlösas eller möjligtvis återsändas. Stockholm den 5 November 1873.

Å Kungl. Akademiens vägnar

Johan E. Rydquist var bibliotekarie vid Kungl. Biblioteket, språkforskare och preses i Akademien 1850. Bror Emil Hildebrand var riksantikvarie, och som sådan var han akademiens sekreterare och ansvarig för akademiens samlingar, d.v.s. Statens Historiska Museum och Kungl. Myntkabinettet. Brevet är vidimerat av A. Wideberg och N. Sjödin.

Landshövdingeämbetet i Härnösand mottager beskedet den 15 november, och Rydwall skriver följande till kronolänsmannen Leonard Holmström:

Res

Remitteras till tillförordnade Kronolänsmannen Leonard Holmström, som har att så fort ske kan, direkte till Kungl. Vitterhets, Historie och Antiquitets- Akademien på begärd sätt och således med ångbåtslägenhet från Sundsvall, öfversända härifrågavarande, i t.f. Kronolänsmannens skrifvelse den 23dje sistlidne Oktober närmare omförmälda Kopparmynt. Remitterade skrifvelsen återföres

hit jemte rapport angående verkstäligheten af hvad nu är vordet anbefaldt.

Hernösand å Landskansliet den 15de November 1873.

Ex officio utan lösen C. W. Rydwall

Leonard Holmström verkställer omedelbart ordern, och efter att ha förpackat plåtmynten i en trälåda ordnar han med transport till magistraten i Sundsvall. Ett brev medföljer:

Att jag till Magistraten i Sundsvall denna dag afsändt för vidare befordran till Kungl. Vitterhets, Historie och Antiquitets Akademien de i bilagde skrifvelse omförmälda myntplåtarna, inslagna i en trälåda, samt att jag med dagens post nämnde Akademie derom underrättat, har jag, jemlike ordres, härmed äran underrätta Länsmanskontoret den 26 November 1873.

Leon: Holmström

Detta brev vidarebefordrades till KVHAA av Curry Treffenberg den 28 november. Han var landshövding i Härnösand från slutet av 1873. Treffenberg kom några år senare att spela en betydande roll under den kända Sundsvallsstrejken.

Res

Öfverlämnas till Kungl. Vitterhets, Historie och Antiquitets Akademiens kännedom med anledning af skrifvelse den 5te dennes. Hernösand, å Landskansliet, som ofvan.

Curry Treffenberg / C. W. Rydwall

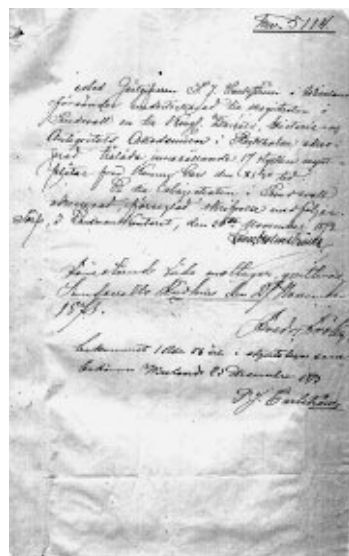
Gästgivare hade fram till 1878 skyldighet att erbjuda skjuts, härbärke och förplägning. Vid skjutsning fick man räkna med att det tog ca 1½ timme att avverka en "gammal" mil (ca 11 km). Färden till Sundsvall från Torp, en sträcka på 5¼ mil, bör alltså ha tagit ca 8 timmar vid gott väglag. Ville man åka på övertäckt plats kostade det 1 riksdaler 20 öre per mil. Avgiften för passagerare på öppen plats var ca 80 öre per mil. Gästgivaren P. J. Carlström från Wessland tog på sig ansvaret att transportera lådan med plåtmynten.

Med Gästgifvaren P.J. Carlström i Wessland försänder undertecknad till Magistraten i Sundsvall en till Kungl. Vitterhets, Historie och Antiquitets Akademien i Stockholm ordres i gerad trälåda, innehållande 17 stycken mynt plåtar från Konung Carl den XItes tid.

En till Magistratens i Sundsvall adresserad, försedlad skrifvelse medföljer. Å Länsmanskontoret; den 26te November 1873

Leon: Holmström

Han skriver ytterligare ett följebrev, denna gång till Akademien:

2. Ett av breven i ärendet författat av Leonard Holmström, mottaget av Fredrik Frölén och kvitterat av P. J. Carlström.

Till Kungl. Vitterhets, Historie och Antiquitets Akademien

Att ett fynd af 17 stycken myntplåtar från Konung Carl den XItes tid anträffadt i en åker i Flata by, Torps socken i Medelpad blifvidt jämlikt Kungl. Akademiens requisition af den 5te dennes och Kongl. Majts Befallningshafvandes ordres denna dag afsändt inslaget i en trälåda, till Magistraten i Sundsvall för vidare befordran till Kongl. Vitterhets, Historie och Antiquitets Akademien, har jag härmed äran underrätta Länsmanskontoret den 26 November 1873. Leon Holmström

Så anländer lådan till Magistraten i Sundsvall. Här kvitteras försändelsen av borgmästaren Fredrik Frölén med orden:

Förestående låda mottagen, kvitteras. Sundsvalls Rådhus den 27 November 1873. Fredr: Frölén

Fredrik Frölén var borgmästare i Sundsvall. År 1871 hade han tillsammans med C. J. Callin bl.a. startat skolprojektet *Sundsvalls privata elementarläroverk för pojkar*, för vilket han var inspektör. Skolan fanns bara under ett tiotal år.

Efter detta finns en kvittens från Carlström där han erkänner sig ha fått betalt för skjutslega:

bekommit 1 Rdr 56 öre i skjutslega ...

Erkännes Wessland 23 Decembre 1873 P. J. Carlström

3. Borgmästare Fredrik Frölén hade ansvaret för plåtmyntens vidare transport från Sundsvall till Stockholm.

Skjutslegan var den stadgade avgiften som Carlström hade rätt att ta ut för leveransen av lådan till magistraten i Sundsvall. Magistraten i Sundsvall hade nu slutansvaret för transporten ner till Stockholm. Det gällde att handla snabbt innan vinteruppehållet om lådan skulle gå med båt. Borgmästare Frölén skriver följande:

Till Kongl. Vitterhets- Historie och Antiquitetens Akademien

Magistraten har härméd äran under-rätta att med Ångfartyget "Wester-Norrland" denna dag till Kongl Akademien afsändts en låda innehållande enligt uppgift sjutton (17) stycken kopparplåtar från Konung Carl den Elfte's tid, funna i en åker belägen inom Flata by i Torps socken, hvilken låda blifvit hitsänd från Kronolänsmannen i Torp L. Holmström. Sundsvalls Rådhus den 1 December 1873

*På Magistratens vägnar
Fredr. Frölén*

Från Sundsvall fraktades plåtmynten med ångfartyget *Wester-Norrland*, men priset för den transporten finns märkligt nog inte angivet. Fartyget, som var byggt 1867, hörde troligen till *Wester-Norrlands Ångbåts-Aktie-Bolag* (WNÅAB), vilket hade börjat sin verksamhet 1871. Sundsvall var liksom Härnösand en betydande rederistad under 1870-talet. Sundsvall var till och med nummer tre bland Sveriges städer. Den inbördes konkurrensen mellan de norrländska rederierna var ganska hård, och 1900 bildades *Norrlands Ångfartygs rederiförening* med ett femton-tal medlemmar. Under 1911-1915

övertog *Stockholms Rederiaktiebolag Svea* samtliga kustångare från det norrländska rederiaktiebolaget. Ångfartyget *Wester-Norrland* uppköptes 1912 men fick fortsätta sin trad.

Vanligen inträdde vinteruppehållet för ångfartygen i slutet av november/början av december, och för Sundsvalls del varade det under ca fyra månader. Under vinteruppehållet skedde all transport landvägen. Landsvägarnas kvalitet var inte den bästa. Hjulångarna var inte särskilt snabbgående. En resa mellan Härnösand och Stockholm på 1870-talet tog två dygn om det var bra väder.

Lådan anlände till Stockholm och fördes till Akademien där den tas emot av förste amanuens Hans Hildebrand. Han är riksantikvariens äldste son och kom att efterträda sin far i hans ämbete 1879. Redan den 8 december anholder han om att få plåtarna vägda:

Anhålles att få uppgift i vigten af hosföljande 17 kopparplåtar. Statens Historiska Museum den 8 Dec. 1873.

Lite längre ner på papperet finns vikten angiven: *77,70 Skålpund*

I slutet av följande sommar, 1874, kom ett brev från Sundsvall med en begäran om ersättning för de utlägg som Leonard Holmström haft i samband med transporten.

Kongl. Vitterhets, Historie och Antiquitetens Akademien Stockholm

Sedan Länstyrelsen föranstaltat om insändande till Kongl. Akademien af de i Akademiens skrivelse den 5 November 1873 omförmälda kopparmyntplåtar, så får Länstyrelsen här ... öfverlämna uppgifter i kostnaden för samma myntplåtars Transporterande från Torps socken till Sundsvall, der plåtarna för vidare befordran med ångfartygslägenhet blifvit emottagna af Borgmästaren Fredrik Frölén, under anhållan att berörda kostnad utgörande 3 Rdr 56 öre, måtte blifva hit öfversänd för att tillförordnade Länsmannen Leonard Holmström tillställas. Hernösand, å Landskansliet den 10de Augusti 1874.

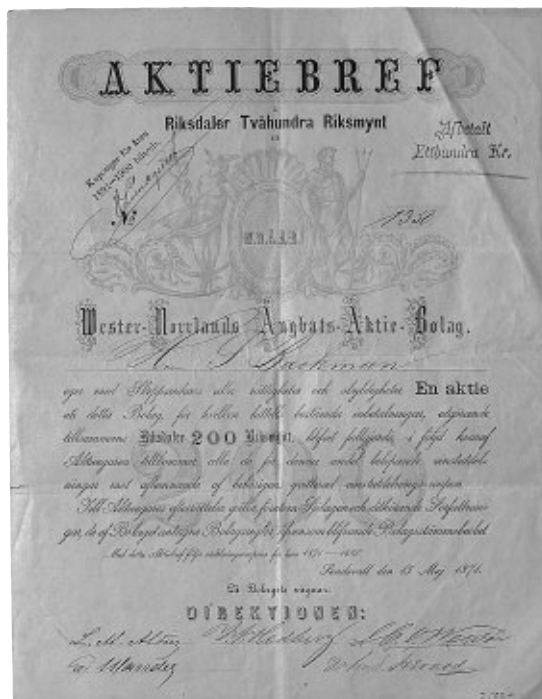
På Landshöfdinge – Embetets vägnar

Br Björk (?) B ... Lindberg

På baksidan av detta brev har Holmström skrivit en räkning för utlägg i samband med förpackningen av plåtmynten:

Kongl. Vitterhets, Historie och Antiquitetens Akademien Stockholm Debet

En låda af trä jemte spik till inpackning af 17 stk. myntplåtar från Konung Carl den elftes tid, funna i jorden i Flata by, Torps socken. Rdr 2:-

4. Aktiebrev från *Wester-Norrlands Ångbåts-Aktie-Bolag*.

Torp den 27 November 1874
Leon: Holmström

Tydligt fick Holmström vänta på den ersättning han hade rätt till. Man får hoppas att det till slut ordnade sig också för honom.

Hos Akademien resulterade ärendet i två dagboksanteckningar. Den 5 november §451:

I skrifvelse af d. 26 sistlidne Oktober hade Kon. Befallningshafvande i Vester-Norrlands Län meddelat underrättelse att 17 st Kon Carl XIs myntplåtar af olika värde från åren 1674-86 nyligen anträffats i en åker; tillhörig Pål Pålsson i Flata by Torps socken i Medelpad. Då Carl XIs plåtar i allmänhet är sällsynta, beslöt Akademien anmoda Kon. Befallningshafvande att draga försorg om hela fyndets insändande.

Den 9 december samma år §495:

Sedan i enlighet med Akademiens förut fattade beslut de 17 vid Flata by i Torps socken Medelpad af Pål Pålsson anträffade Kopparplåtarna blifvit insända beslöt Akademien att inlösa dem med en summa af 100 rdr rmt.

Skatten anländer till Stockholm

När Pål Pålssons skatt anlände till Stockholm genomgick den precis samma rutiner som ett skattfynd gör i dag. I och med att den kom till myndigheternas kännedom satte en handlägningsprocess igång. Skatten dokumenterades av experter och lämnades, med bestämmingar och analys av innehåll, till beslut om fyndfördelning.

Inlösenssumman sattes i förhållande till metallvärdet, d.v.s. kopparvikten mot det aktuella kopparpriset plus 1/8 förhöjning. Skatten vägde enligt Leonard Holmström sammanlagt 73½ skålpund. Det visade sig vid vägningen i Stockholm att den slutliga vikten var 77,7 skålpund². Skatten hade alltså en vikt av drygt 33 kg. Inlösensbeloppet beslöts att sättas till 100 riksdaler riksmynt.

Kopparplåtarna inlöstes därmed och hamnade i Kungl. Myntkabinetet, då en avdelning inom Statens historiska museum. Det tilldelades inventarienummer 5114. Fyndet bestod, som redan nämnts, av 17 kopparplåtmynt. Av dessa var tio av valören 2 daler sm, två av valören 1 daler sm och fem av valören ½ daler sm.

Enligt den första förteckningen:

1674 2 Daler
1675 2 Daler
1676 2 Daler 3 st

5. Den nytillträdde landshövdingen i Väster-Norrlands län, Curry Treffenberg.

1679 1 Daler (3 avhuggna hörn) 2 st
1681 ½ Daler 2 st (1 med hela, 1 med afhuggna hörn)
1682 2 Daler 2 st - ½ Daler 2 st (afhuggna hörn)
1683 2 Daler 2 st
1686 2 Daler
168? ½ Daler

Dessvärre kan vi i dag inte med säkerhet identifiera vilka plåtmynt som tillhört skatten. Ett urval ur våra samlingar har gjorts för att illustrera några av dem. De största plåtmynten, 2 daler silvermynt, vägde var för sig ca 2,6 kg. De övriga vägde ca 1,5 kg respektive 0,6 kg.

I Medelpad hade endast ett tiotal myntfynd påträffats fram till 1873. De tidigaste framkom 1683 och 1707 i Tuna socken på Tuna kyrkogård. Under tidigt 1800-tal påträffades fynd i Ljustorps, Njurunda, Sköns, Sättna, Timrå och Tuna socknar. År 1861, tolv år tidigare, påträffades i Edsåker i Ljustorps socken ett fynd innehållande 12 plåtmynt. Även dessa hembyöds staten men endast två av plåtarna inlöstes. Kanske kände man till detta fynd och visste hur gången var.

Inlösenssumman

Just år 1873 övergick Sverige från riksdaler till kronor och öre. Nu gick det 100 öre på 1 krona men fortfarande angav man ibland prisuppgifter i riksdaler riksmynt, som var likvärdig med kronan.

För Pål Pålsson bör inlösenssumman om 100 riksdaler³ riksmynt ha känts som en skänk från ovan. För att få en bild av hur mycket summan motsvarade i köpkraft för Pålsson kan man jämföra med en industriarbetares lön som kunde vara 1 rdr 50 öre/dag, d.v.s. ca 70 dagars eller drygt 2 månaders, arbetsinkomst. På marknaden kunde ett tjug ågg kosta 75

öre, en stickad ylleväst 2 rdr 50 öre och ett par vita ullstrumpor 1 rdr 16 öre.

Akademien hade också andra utgifter för fyndet. De betalade Leonard Holmström – för emballage av plåtmynten, en gerad trälåda och spik för ett pris av 2 rdr och för skjutsleja från Torp, vilken kostade 1 rdr 56 öre. Sammanlagt fick Holmström 3 rdr 56 öre.

Otryckta källor

ATA, inventarietkatalog över Statens historiska museum.

Litteratur

Gustavsson, A. G. & Hägg, E.: *Stockholms Ängbåtssjöfart*. Stockholm 1933.

Hildebrand, B.: *Matrikel över ledamöter av Kungl. Vitterhets Akademien och Kungl. Vitterhets Historie och Vetenskaps Akademi 1753-1953*. Lund 1954.

Norberg, R.: *Norrländska skattefynd som vittnesbörd om ofredstider I-II. Årskrift för Nordens försvar*. 1943-45.

Tingström, B.: *Sveriges plåtmynt 1644-1776*. En undersökning av plåtmyntens roll som betalningsmedel. *Stud. Hist. Ups.* 135. 1984.

Wiséhn, E.: *Sveriges mynthistoria – Landskapsinventeringen 7. Härjedalen, Jämtland och Medelpad*. Stockholm 1992.

Wik, H. red.: *Västernorrland. Ett sekel 1862-1962*. Stockholm 1962.

Noter

¹ En kronolänsman var kronofogdens biträde och borde ha akademisk juridisk examen eller ha avlagt länsmansexamen inför länsstyrelsen. Han var underställd Kungl. Maj:ts Befallningshavande och kronofogden. Kronolänsmannen var anvisad ett distrikt över vilket han hade ansvar. Han skulle se till att allmän ordning och säkerhet rådde och verkställa häktningsorder samt forsla fångar till häktet.

² Äldre viktangivelse där 1 skålpund motsvarar ca 0,425 kg.

³ I dagens värde motsvarar det ungefär 4 582 kronor.

LUNDS MYNTHANDEL

KÖPER och SÄLJER
BYTER och VÄRDERAR

MYNT och SEDLAR
TILLBEHÖR och LITTERATUR

GRATIS LAGERLISTA
(uppge samlarområde)

Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel och fax 046-14 43 69
e-post: siv-gunnar@swipnet.se

1. Jurij Gagarin (1934-1968) – SSSR 12 april 1961.
På framsidan gestaltas Vostok med jorden i bakgrund. Konstnär: M. Schmakov.

Från Sputnik till Fuglesang

FÖR FEMTIO ÅR SEDAN, den 4 oktober 1957, sköt Sovjetunionen upp satelliten Sputnik, vilket blev startskottet för rymdkapplöpningen mellan Sovjet och USA. Kalla kriget var den terrorbalans och kapprustning som rådde mellan östblocket med Sovjet på ena sidan och västblocket med USA på andra sidan. Det var en maktkamp mellan kommunism och kapitalism.

Efter andra världskriget hade de främsta tyska rymdforskarna värvats till USA. Raketforskaren Wernher von Braun var en av dem. I USA var rymdforskningen uppdelad mellan armén, flyget och marinen. Varje gång en av försvarsgrenarna genomförde en lyckad raketuppskjutning klagade de andra två och projektet avbröts.

När Sovjet hade skickat upp både Sputnik 1 och Sputnik 2 med hunden Lajka ombord fick amerikanerna en känsla av att de var slagna. USA försökte göra en satellituppskjutning i december 1957, men den misslyckades och kallades i folkmun för "kaputnik".

NASA (*National Aeronautics and Space Administration*) grundades 1958 för att ha en samlad enhet som helt ägnade sig åt rymdforskning och för att komma ikapp Sovjetunionen. Rymdkapplöpningen bestod inte bara av att visa militär styrka, utan det

handlade symboliskt också om att visa det egna landets överlägsenhet och att stärka den nationella självkänslan. Sputnik ökade betydligt Sovjetunionens anseende i världen och blev även starten för det vi i dag ibland kallar rymdåldern.

År 1959 lyckades Sovjetunionen göra en kraschlandning på månen med Luna 2, och med Luna 3 samma år tog man de första bilderna på månens baksida.

Den 12 april 1961 blev den sovjetiska kosmonauten Jurij Gagarin den första människan i rymden. Han åkte ett varv i omloppsbana runt jorden innan rymdfarkosten efter 108 minuter återinträdde i atmosfären. Jurij Gagarin blev en nationalhjärte och han finns avbildad på flera medaljer. Konstnären M. Schmakov gav ut en patriotisk medalj med Jurij på åtsidan och på framsidan gestaltas resan runt jorden med rymdfarkosten Vostok. (*Bild 1*)

Det var nu som de första rymdmedaljerna började göras. Både i Sovjetunionen och i USA tillverkades medaljer och även i de länder som var allierade med stormakterna. Medaljerna är historiskt intressanta. Ibland är de också vackra men mest handlar det om att visa makt genom bildspråket. Ämnet är stort och här visas endast ett litet urval.

USA låg inte långt efter Sovjetunionen, och knappt en månad efter Gagarins resa skickades den ameri-

kanske astronauten Alan Shepard ut i rymden. Hans resa varade i 15 minuter.

Sovjetunionen hann även skicka upp majoren German Titov i omloppsbana, där han flög 17 varv runt jorden och tillbringade sammanlagt 25 timmar och 18 minuter i rymden. Den 20 februari 1962 blev överstelöjtnanten John Glenn den första amerikanen i en omloppsbana runt jorden. Han avverkade tre varv.

Presidenten John F. Kennedy ville inte låta kommunisterna behålla sitt försprång. Han satte upp ett mål att USA skulle bli den första nationen som landade människor på månen innan decenniets slut. NASA beviljades de anslag som behövdes. När Kennedy blev mördad den 22 november 1963 undrade många vad som skulle hända med rymdprogrammet, men den nye presidenten, Lyndon B. Johnson, fortsatte med projektet. Raketbasen döptes till *The John F. Kennedy Space Center*.

År 1963 skickar Sovjetunionen upp den första kvinnliga rymdfararen Valentina Teresjkova som åkte 48 varv runt jorden. Det skulle emellertid dröja tjugo år innan nästa kvinnliga rymdfarare reste ut i rymden.

År 1965 genomfördes den första rymdpromenaden av kosmonauten Alexsej Leonov som varade i 12 minuter. Den kunde ha fått ett olyckligt slut då Leonovs rymddräkt vidgades i rymden. För att kunna återvända

genom luftslussen fick han lov att sänka trycket i dräkten till en farlig nivå.

För att kunna nå månen utvecklade USA rymdfarkosterna, och 1966 lyckades man att genomföra den första dockningen mellan två rymdfarkoster. Med Apollo-programmet kom farkosterna närmare månen och man kunde studera den inför månlandningen.

År 1969 blev de amerikanska astronauterna Neil Armstrong och Edwin Aldrin de första människorna på månen. En av sju människor världen över följde månlandningen ifrån jorden via sina tv-apparater.

I flera länder gav man ut mynt med motivet *The first man on the moon*. (Bild 2) Eftersom det rädde allmän rymdhysteri gav även bensinbolaget Shell ut jetonger. Man skulle samla mässingsmedaljer som visar olika flygmotiv vid köp av bensin hos Shell. (Bild 3)

Efter att man lyckats nå månen började rymdkapplöpningen gå emot sitt slut, och 1975 samarbetade Sovjet och USA när deras rymdfarkoster dockade i rymden. Under två dygn levde de sovjetiska kosmonauterna och de amerikanska astronauterna tillsammans. (Bild 4) Det dröjde dock ytterligare tjugo år innan en dockning skedde igen mellan ländernas rymdfarkoster. Samarbetat mellan de två supermakterna finns gestaltade på flera olika medaljer av flera konstnärer, bland annat av den finska konstnären Toivo Jaatinen.

Christer Fuglesang blev den första svensken i rymden 9 december 2006. I dag är rymdresorna främst underhållsarbete av satelliter i stället för utforskningsexpeditioner.

Foto: Gabriel Hildebrand.

Frida Unnerud-Björnsland, från Umeå universitet och praktikant på KMK

2. *First man on the moon*, 5 dollar. Myntet gavs ut 1989 på tjuugoårsjubileet av månlandningen. På frånsida finns Republic of the Marshall Islands (Jepilpilin ke Bjukaan) med landets sigill och fredsängeln samt föremål typiska för Marshall Islands som t.ex. fisknät, då fisk är den viktigaste födan för folket. Okänd konstnär.

3. *Rummets Erobring skildrad med tjugo jetonger, från den grekiska myten med Ikaros till månfärden 1969. På frånsidan finns text varje jetong. Utgivna av Shell 1970. Okänd konstnär.*

4. *Rymdsamarbetet USA – Sovjetunionen, Apollo/ Sojuz 1975. På frånsidan syns astronauterna Donald Slayton, Vance D. Brand, Thomas P. Stafford och kosmonauterna Aleksei Leonov, Valery Kubasov. Konstnär: Toivo Jaatinen, 1975. Förminskad.*

De tre medaljerna från EM i friidrott 2006 i omonterat skick: från vänster guld-, silver- respektive bronsmedaljen. Glas. Diameter ca 77 mm. Konstnär: Ulla Ohlson, Göteborg. Foto: Jörgen Ludvigsson, Smålands museum.

EM i friidrott 2006

Europamästerskapen i friidrott gick av stapeln i Göteborg den 6-13 augusti 2006. Till stora evenemang av det här slaget är alltid prismedaljerna viktiga. Uppdraget att skapa dem gick till konstnären Ulla Ohlson, bosatt i Göteborg. Hon har själv sagt att hon fascineras av de bohuslänska klipporna, något som syns i hennes konstnärliga gärning oavsett om hon arbetar med måleri, grafik eller glas.

Ulla Ohlson valde glas som material för sina medaljer till Europamästerskapen och tillverkningen av dem skedde vid Lindshammar glasbruk. Sammanlagt 250 medaljer framställdes i de tre valörerna guld, silver och brons. De bohuslänska klipporna har inneslutits i den klara kristallen, och

i den förnämsta valören är glasklippan mörkt blå med ett skikt av bladguld. I silver- och bronsmedaljerna är glasklippan ljusblå respektive rödbrun. Medaljerna är försedda med en metallinfattning i vilken bandet fästes.

Vid själva evenemanget fanns gravör på plats för att snabbt kunna förse varje medalj med den blivande innehavarens namn.

Lindshammar glasbruk, som grundades 1905, är beläget i Uppvidinge kommun drygt två mil söder om Vetlanda i Småland och ägs i dag av det norska företaget C G Holding. Glasbruket donerade en uppsättning omonterade medaljer till vardera myntkabinettet i Smålands museum och Kungl. Myntkabinettet.

Lars Thor

Romerska fyndmynt blev spelmarker

Wedbergs klippsamling (Antikvariskt topografiskt arkiv) är fylld med spännande notiser som alla berör ämnet numismatik.

Wedberg klippte fritt ut allt som intresserade honom och sedan klistrades notiserna in i tjocka böcker. Tyvärr ansåg han det inte som så viktigt att samtidigt anteckna namnet på tidningarna varifrån notiserna hämtades. Så är fallet med en notis från år 1880 (s. 47). I den finns en berättelse som är lite ovanlig:

Under ett arbete vid Nynäsbanan (Södermanland) med järnvägsbanken uppgrävdes då av en arbetare några silverglänsande föremål. Fyndet gjordes "på ungefär 1 ½ alns djup i den sandblandade myllan". Vid närmare påseende visade det sig vara tio romerska silverdenarer från Caracallas tid. Mynten var "särdeles väl bibehållna och inköptes af en i landsorten bosatt mynthandlare. Den om myntens värde okunnige arbetaren hade använt de samma som spelmarker".

IW

Bli medlem i SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Årsavgiften är 250 kr, juniorer (under 20 år) 125 kr. Som medlem får Du SNT automatiskt. Du kan också enbart prenumerera på tidningen. Det kostar endast 200:- för åtta nr per år.

ULF NORDLINDS MYNTHANDEL AB

Karlvägen 46

Box 5132 102 43 Stockholm
Tel 08/662 62 61 - Fax 08/661 62 13

KÖPER • SÄLJER • VÄRDERAR
MYNT • SEDLAR • MEDALJER
ORDNAR

Lagerlista över svenska person-
medaljer och numismatisk litteratur
www.nordlindsmynt.se

HÅKAN WESTERLUND MYNTHANDEL

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER

Olympiska föremål

Vasagatan 42
111 20 STOCKHOLM
TEL 08 - 411 08 07

SELINS MYNTHANDEL AB

Mynt sedlar medaljer
ordnar nålmarken

Öppettider
Vardagar 10.00 – 18.00
Lördagar 10.00 – 14.00
Regeringsgatan 6
111 53 Stockholm
Tel. 08-411 50 81
Fax. 08-411 52 23

Dukaterna 1752 av Smålandsguld

När numismatikern och f.d. banko-kommissarien Torgny Lindgren avled 1984 efterlämnade han en del publicerade uppsatser. En av dem var denna som behandlar 1752 års dukater av Smålandsguld, pryddligt utskrivet av Lindgren själv på maskin. Kanske var det tänkt som underlag för ett föredrag. Men här följer nu manuskriptet i tryck, endast något redigerad och med ett smärre tillägg.

BERGMÄSTAREN ANTON SWAB kunde 1738 meddela bergskollegiet en lika ”fägnasam som sällsynt och oförmodelig” nyhet, nämligen att det hade upptäckts guld i Alseda socken i Småland, Jönköpings län. Efter upptäckten av guldfyndigheten fick området namnet Ädelfors.

Brytning sattes snart i gång. Till följd av malmgångarnas obetydliga bredd och den låga guldhalt i malmen blev utbytet emellertid rätt klen. Under de ungefär åttio år fram till 1824 – under vilka en mera kontinuerlig brytning ägde rum – utvanns cirka 86 kg rent guld. Av denna kvantitet myntades omkring 62 kg ut till dukater åren 1741-1801, under Fredrik I:s regeringstid också till halvdukat.

Dukatmynt av Smålandsguld var eftersökta redan av dåtidens myntsamlare. För att stimulera arbetarna vid Ädelfors att stanna kvar där lät bergskollegiet tidvis avlöningen till dem ”utgå i sådana dukater, som av guldtilverknigen blivit myntade” (Sahlin, a.a., s. 73). Genom att sälja dessa dukatmynt till samlare kunde arbetarna säkerligen göra sig en väcker extraslant. I våra dagar är dukatmynt av Smålandsguld stora rariteter – i den mån sådana över huvud taget salubjudes i mynthandeln betingar de mycket höga priser.

Dukater av Smålandsguld med Fredrik I:s bild slogs sista gången 1750. Fredrik I avled den 25 mars 1751. Redan tre dagar senare, den 28 mars, beslöt rådet, ”at ordres afgår til cammar collegium at föranstalta om ändringen af prägelen på de gångbare mynten”. Daniel Fehrman, som skötte myntgravörstjänsten, fick under de närmaste åren mycket att göra till följd av forcerad tillverkning av myntstamper med den nye kungens, Adolf Fredrik, bild.

1752 års dukater

Vid kammarkollegiets sammanträde den 3 oktober 1752 anlände från rå-

På de olika dukaterna av guld från Ädelfors avbildas Smålands vapen under lilla riksvapnet. Här visas dukaten med valspråket SALUS PUBLICA SALUS MEA [= Statens välfärd min välfärd] på Adolf Fredriks mynt från 1752. KMK. Foto: Gabriel Hildebrand.

det ”desseiner till reversen af ducat stämplrar för det småländske gullet, som hans kongl. majjt i nåder approberat”. Fehrman kallades upp till detta sammanträde och fick tillsägelse att skyndsamt förfärdiga sådana stamper. Efter något mer än en månad, den 10 november 1752, skickade kammarkollegiet återigen efter Fehrman och beordrade honom ”at skynda med stämpelens förfärdigande til ducaters slående af gullet, som kommit ifrån Småland; det han lofvade”.

Frånsidan, reversen, på dukater av Smålandsguld med Adolf Fredriks bild skiljer sig från den sista frånsidan på dukater av Smålandsguld med Fredrik I:s bild endast på det sättet, att den nye kungens valspråk SALUS PUBLICA SALUS MEA är inplacerat där i stället för företrädarens valspråk IN DEO SPES MEA.

Vid kammarkollegiets sammanträde den 8 februari 1753 berättade kammarrådet greve Olof Leijonstedt, att presidenten i bergskollegiet greve Fredrik Gyllenberg hade begärt, ”at vid myntet få tillväxla sig några ducater af dem, som år 1752 blefvo slagne af småländske gullet”.

Leijonstedt och Gyllenberg var kusiner. Namnen Leijonstedt och Gyllenberg låter så äktsvenska, men de båda herrarnas gemensamma farfar hette Simon Wolimhaus och hade flyttat in från Tyskland. Trots den nära släktskapen och trots Gyllenborgs stora inflytande i samhället hade Leijonstedt inte velat gå med på kusinens begäran, förrän den hade blivit godkänd av kammarkollegiet. Leijonstedt sade, ”at då smältningen förledit åhr skedde, blefvo allenast några och 20 ducater af berörde guld då slagne, emedan stämpelen gick sönder”. Någon ny stamp med årtalet 1752 tillverkades inte.

Kammarkollegiet kallade nu upp myntmästaren Hans Malmberg. Malm-

berg bekräftade, ”at 28 st: ducater af småländske gullet med 1752 års stämpel blefvo slagne”. Stampen hade satt sig redan vid präglingens början och skadan hade tilltagit efter hand, så att präglingen inte kunde fortsätta. Vid myntet hade det ansetts olämpligt att släppa ut dessa dukater. En del av dem var ”för stämpelens skull så illa präglade, at de måst göras til cissalier”. De övriga kunde kanske till nöds godkännas och släppas ut, men detta hade ansetts kunna föra med sig tråkigheter, eftersom allenast ”en och annan mynt cabinets ägare dermed kunde blifva försedd och de öfrige intet, efter tilgången derpå är så ringa”. Vid myntet var tanken ”at göra dem alla til cissalier och låta hela posten utgå med 1753 års stämpel”.

Det förslaget gick kammarkollegiet inte med på. Enligt myntmästarens berättelse hade dukaterna ju inte något annat fel än att stampen hade satt sig något. Detta kunde emellertid, enligt kammarkollegiets åsikt, i varje fall ”ej synnerligen märckas” på de två dukater, som myntmästaren hade tagit med sig för att visa. Kammarkollegiet bestämde därför, ”at så många af berörde 28 ducater, som för präglingen utgå kunna, måge til cabinets ägares och curieuse mynt samlares nöije af myntet få utväxlas”.

Myntmästaren invände, att myntinspektoren Jonas Billow redan hade ”slutit 1752 års smält räkning och därutinnan icke uptagit berörde ducater, eftersom de varit ärnade til omsmältning och omprägling med den nya 1753 års stämpel”. Kammarkollegiet sade då till honom ”at ändra berörde räkning och deruti uptaga förenämde ducater, som med 1752 års stämpel komma at utgå, såsom slagne av berörde års gulds smältning af småländske gullet”.

Torgny Lindgren †

Den som läst gängse kataloger noterar, att man i Sveriges Mynt 1521-1977 (1976) nöjt sig med att beteckna Smålandsdukatens 1752 (Adolf Fredrik nr 4) som XR. I Från myntkabinettet i Växjö (Kronobergsboken 1987) s. 182 står om detta år ”högst 28”. *Red. anm.*

Not

¹ Om Ädelfors se Carl Sahlin: Upptäckten av Ädelfors. Ett 200-årsminne. *Meddelanden från Norra Smålands fornminnes- och Jönköpings läns hembygdsförbund*, s. 64 ff. Jönköping 1938. □

En insändare från 1892 om hundskattmärken

Vi medborgare har alltid en massa synpunkter på hur myndigheternas bestämmelser utformas och hantearas. Under andra hälften av 1800-talet infördes hundskattmärken som ett lämpligt redskap för att hålla ordning på antalet hundar och samtidigt få in en del pengar till kassan. De som ägde hundar fick betala skatt och de hundar som saknade skattmärken betraktades som varande herrelösa och därmed fria att avliva.

Hundskattemärke från Stockholm, 1892. Mässing. Foto: G. H.

Alla hundägare var emellertid inte helt nöjda. Särskilt inte när det gällde hur skattmärkena såg ut. År 1892 infördes en insändare i en stockholmstidning som handlade om skattmärken:

Lämpliga hundskattmärken.

Herr redaktör!

Tillåt undertecknad genom eder högt ärade tidning få framförd en önskan, att åt hundskattmärkena, som ju nu måste lösas med den för många kännbara summan af 15 kronor; måtte gifvas en annan form än den hittills brukliga. Nu äro de ovala och nära 4 centimeter breda, till följd hvaraf det är svårt att fastsätta dem vid smärre halsband utan att förorsaka hunden plåga. För att undvika detta nödgas man klippa eller böja märkena på bredden. Gjordes de rektangulära och endast 2 centimeter breda eller ändå smalare, så kunde de gerna få vara ända till 10 centimeter långa och kunde ändå med lätthet anpassas till hvarje hundhalsband.

Med största högaktning
Hundegare

Med tiden ändrades formatet på hundskattmärkena. Förhoppningsvis fick signaturen "Hundegare" uppleva de nya märkena!

IW

Årspollett utgiven av Stockholms Skarpskytteförening

Till Hufvudstadens Invånare!

Öfvertygelsen att en allmänare kändedom af vapnets rätta bruk är nödvändig, såvida svenska folket skall kunna försvara sin frihet och sjelfständighet mot mäktiga fiender, synes alltmåra gripa omkring sig i landet.

På flera ställen har man äfven redan bildat frivilliga skjutgillen och skarpskytteföreningar, med ändamål att anställa öfningar till vinnande af färdighet i vapnets begagnande.

Äfven här i hufvudstaden hafva flera stråfvanden i denna riktning gjort sig gällande. Med dessa stråfvanden måste, för att blifva så fruktbringande som möjligt, ledas och ordnas efter en gemensam plan; ty splittras de, så skall resultatet icke motsvara de gjorda uppoffringarne.

Det är för att öfverlägga om denna viktiga fråga, som undertecknade våga inbjuda medborgare af alla klasser, hvilka intressera sig för saken, att infinna sig å nedra börssalen, Måndagen den 19 November, klockan 6 eftermiddagen.

Knut Bonde.	C. A. Adlersparre.
O. J. Hagelstam.	L. J. Hjerta.
A. Blanche.	G. A. Cedergren.
F. Rosenqvist.	E. Ditzinger.
N. P. Lindeström.	

Upprop till möte 1860 angående bildandet av Stockholms Skarpskytteförening.

Från havets botten till präglade guldmynt

Åren 1878-1880 behövde Riksbanken stora mängder guld. Guldet skulle användas till framtagningen av 20-kronorsmynt. Upplagorna var relativt stora i ett samhälle där guldmynt inte var så ovanliga i den allmänna handeln.

I december 1878 inköptes för Riksbankens räkning i London plantsguld. Därefter skulle allt skeppas till svensk hamn. Men ibland blir det inte riktigt som man tänker sig. Fartyget som skulle överföra guldet till Sverige förolyckades nämligen i närheten av Skagen och hela guldpardiet gick till botten. Guldet upptogs emellertid av dykare och i början av 1879 kunde hela härligheten levereras till Myntverket i Stockholm för provning och myntning i vanlig ordning.

Ni som äger ett svenskt guldmynt från 1879 eller 1880, tänk på att guldet kanske har legat på havets botten!

IW

SKYTTERÖRELSEN var fr.o.m. 1860 och en bra stycke in på 1900-talet en av Sveriges största folkrörelser. Denna sammanslutning hade länge en i stort sett oförändrad karaktär och organisation. Framvuxen ur 1860-talets militärt betonade skarpskytterörelse hade skyttet lyckats förena ett fosterländskt och försvarsinriktat syfte med sportsliga och demokratiska verksamhetsformer.

Den svenska skytterörelsens historia från 1860 och fram till 1940-talet kan indelas i tre huvudperioder: 1) skarpskytterörelsen 1860 – omkring 1875, 2) skyttegillenas tid omkring 1875-1893 och 3) en period med en mer självständig rörelse med minskade militära förtecken, 1893 och fram till 1940-talet.

Skarpskytterörelsen hade länge stora likheter med vårt hemvärn. Den rekryterades av frivilliga, som underkastade sig militär utbildning för att vid behov kunna stödja försvaret. Till såväl syfte som karaktär kan skarpskytterörelsen betecknas som en försvarsrörelse med inslag av sport och skytte. Det var först under nedgångsperioden som själva skyttet började ta överhanden.

Skarpskytterörelsens uppkomst bör ses mot bakgrund av det dåvarande tillståndet i Sverige. Ekonomiskt var landet svagt och försvaret ålderdomligt och förfallet. Försvarspolitiskt var läget ogynnsamt efter den lättsinniga ryskfientliga alliansen under Krimkriget. Europa skakades åren 1848-1860 av revolutionära och nationella rörelser.

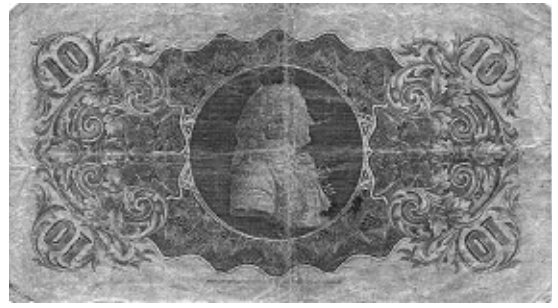
Det var i detta läge som en ung göteborgsjournalist 1859 skrev en serie artiklar i Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning under rubriken "Huru skall Sverige bevara sin sjelfständighet?" Hans namn, Viktor Rydberg, var då okänt, och det dröjde en tid innan förslaget gick över till verklighet. Rydbergs förslag var att efter engelskt mönster bilda skarpskytteföreningar. Förslaget vann gensvar i liberala kretsar i Göteborg.

Hösten 1860 var tiden mogen för handling. På ett par månader växte skarpskytterörelsen fram med en enorm kraft. Den 19 oktober 1860 bildades Göteborgs Skarpskytteförening och en månad senare, den 19 november 1860, stiftades Stockholms Skarpskytteförening. En annan inspirationskälla var framgångarna för Garibaldi och hans 1 072

Smålands Enskilda Bank, 10 kr 1894, framsidan. Här ses den stridsberedda Blenda, hjältinnan i en småländsk sägen.

Smålands Enskilda Bank, 10 kr 1894, med Linné i högerprofil på baksidan.

Linné på svenska sedlar

Det är viktigt att när vi använder våra sedlar ska vi känna förtroende för deras värde. Därför är också sedelmotiven våra mest konservativa konstverk. Av tradition har huvudmyntet, exempelvis en riksdaler eller krona, avbildat våra regenter. Men bortsett från kungar så är det faktiskt Carl von Linné som avbildats mest på våra sedlar

När Gustav V år 1948 fyllde 90 år utgavs en jubileumssedel i valören fem kronor. När sedeln utkom var det första gången Sveriges Riksbank utgav en sedel med den regerande monarkens bild.

När porträtt förekommer på sedlar rör det sig om landets ledande personligheter. Den svensk som mer än någon annan, förutom våra regenter, förekommer på våra sedlar är botanikern och läkaren Carl von Linné (1707-1778). Den världsberömde smålänningen är i år mer än någonsin aktuell genom firandet av att det i år är 300 år sedan han föddes.

Smålands Enskilda Bank – som

redan 1837 hade påbörjat sin verksamhet och som gav ut sedlar – var också först med att avbilda Linné på sedlar. Banken tog 1894 initiativet till nya sedlar i valörerna 100, 50 och 10 kronor. Under 1800-talet fanns det i Sverige, förutom Riksbanken, 31 privatbanker som gav ut egna sedlar. De privata bankerna vände sig främst till svenska tryckare när sedlar framställdes, exempelvis C. A. Brooling, J. Bagge och P. A. Nyman. Mot slutet av 1800-talet började flertalet enskilda banker att trycka sina sedlar hos den engelska firman Bradbury, Wilkinson & Co i London.

Smålandsbankens sedlar som framställdes 1894 visar på framsidan bland annat den stridsberedda Blenda. Baksidan visar Linnés bild. På 100- och 50-kronorsvalörerna avbildas Linné *en face*, medan 10-kronorsvalören har honom i högerprofil. Den sista tryckningen av dessa sedlar ägde rum år 1900, men sedlarna bär årtalet 1894. Smålands Enskilda Bank avstod från sedelutgivningsrätten den 1 juni 1902.

Det skulle dröja till våren 1965 innan nya sedlar med Linnés bild utlämnades. Det var Riksbankens 50-kronorssedel som med sitt bild-

språk hyllade 1700-talet, den gustavianska tiden. Framsidan har ett porträtt i profil av Gustav III, och vattenmärket i talongen har ett lodrätt band med porträtt av författarinnan Anna Maria Lenngren som föddes 1754.

Baksidan har en grafisk tolkning av naturforskaren Carl von Linné, stående i en blomsteräng med en liljekonvalj i handen, och med en stilerad sol med fåglar i flykt. Sedeln skapades av konstnären Eric Palmquist.

År 1986 börjar man trycka en sedel som helt och hållet handlar om Carl von Linné. Huvudmotivet på den nya 100-kronorssedelns framsida visar Sveriges mest berömde naturvetenskapsman. Porträttet av Linné på sedeln är graverat efter en målning av den svenska 1700-talskonstnären Alexander Roslin. På sedelns framsida finns också en teckning av pollinerande växter som är hämtad ur Linnés ungdomsverk *Praeludia Sponsaliorum Plantarum*, från 1729. En skiss av botaniska trädgården i Uppsala som Linné förestod, nuvarande Linnéträdgården, syns bakom porträttet. Till höger om Linné återges hans valspråk i mikrotext: *Omnia*

Riksbankens 50 kr som utkom 1965 med Linné på baksidan. Sedeln skapades av konstnären Eric Palmquist.

Riksbankens 100 kr som började tryckas 1986 med Linné som huvudmotiv.

Smålands Enskilda Bank, 50 kr 1894, med Linné en face på baksidan.

mirari etiam tristissima (= Förundra dig över allt, även det mest allmogliga). På framsidan fanns även en avbild av Linnés handskrift, vilken senare togs bort från 100-kronorssedeln. Namnet och levnadsåren, CARL VON LINNÉ 1707-1778, återfinns uppe till höger.

Sedelns baksida visar ett bi som pollinerar en blomma efter ett foto av Lennart Nilsson. Dessutom visar baksidan bilder från blommas befruktning, pollenkorn, pistillens märkesflikar och resultatet – en grodd. Sedeln framställdes hos Riksbankens tryckeri vid Tumba bruk (numera Crane AB).

Några kungar, exempelvis Gustav VI Adolf, finns avbildad på en femma, tia och 10 000-kronorsedel. Gustav I Vasa på samtliga valörer i sedelserien "Sittande Svea" samt på tiokronorssedeln som började utges 1940 och på femman som kom 1965 är ett annat exempel. Men om vi undantar våra monarker, så är det inte någon svensk som har avbildats så ofta på svenska sedlar som just blomsterkonungen Carl von Linné.

Alla bilder är skannade av författaren. Förminskade.

Magnus Widell

Strandbergs Mynt

&

Aktiesamlaren AB

köper och säljer

Mynt, sedlar, ordnar, medaljer, aktiebrev äldre handlingar m.m.

charta sigillata, fornsaker m.m.

Se vår hemsida

www.aktiesamlaren-bjb.se

Arsenalsgatan 6, Box 7377, 103 91 Stockholm

Tel: 08-611 01 10, Fax: 08-611 32 95

Minnesord Paul Levin 1932 - 2007

Mynthandlaren Paul Levin, Alvhem, har avlidit. Han skulle i år ha fyllt 75 år. Närmast anhöriga är hustrun Inger samt barnen Stefan och Bethine med familjer.

När vi fick budet om Pauls bortgång kände vi ett stort tomrum efter en uppskattad människa, vän och samlarkamrat. Men det var också på sätt och vis en epok som försvann. Mynthandeln Ticalen – Pauls affär i Göteborg – är en av de äldsta och få kvarvarande i landet. I det inre rummet bakom affären, där samlarna möttes på lördagarna, passerade all världens mynt och utbyttes alla tänkbara kunskaper, där blandades dikt med verklighet och löstes alla världens problem. En sådan affär borde ju inte kunna existera och kanske just därför har den funnits i fyrtio år i Pauls regi. Det till synes otidsenliga blev tidlöst! När han lämnade över den bara några veckor före sin bortgång gjorde han det med saknad, men också nöjd med att den skulle leva vidare.

Mynthandeln Ticalen har blivit ett begrepp för alla samlare i landet. Jag tror att Paul valde det namnet eftersom det antyder det sökande varje samlare ständigt håller på med. En *tical* är ju i dagligt tal det mynt från Thailand som har formen av en silverkula. Och det som karakteriserar ticalen är bl.a. att man vet så lite om den; före andra hälften av 1700-talet kan man i princip inte datera den, och man vet inte vilken kung som symbolerna på kulmynten kan knytas till. Sådant fascinerar en samlare och Paul förstod samlarens villkor.

Paul var en ovanlig människa. Han lät sig inte imponeras av investerare med tjocka plånböcker men var naturligtvis belåten över att kunna förmedla sällsyntheter till dem, och han levde upp när ungdomar kom in i butiken för att handla för några kronor. Alla kunder behandlades med samma värme och tålmod. Han kunde han ta sig all tid i världen för att förklara och lyssnade tålmodigt till de enklaste frågor och funderingar, medan han i nästa ögonblick kunde avslöja hemligheter hos svenska 1600-talsmedaljer som han var synnerligen förtjust i.

Vi gladdes alla med honom då han för en tid sedan från Svenska Nu-

Mynthandlaren Paul Levin (1932-2007).

Okänd fotograf.

mismatiska Föreningen fick ta emot Elias Brennermedaljen; en sällsynt utmärkelse som enbart delas ut till personer som utträttat särskilt viktiga ting för numismatiken inom landet. Paul blev mycket glad över det synbara beviset för uppskattning. Under det trettiotal år som utmärkelsen har funnits har den enbart ett fåtal gånger förlänats handlare; vanligen delas den ut enbart till dem som gjort vetenskapliga insatser inom ämnesområdet. Att Paul fick medaljen kändes för oss alla som en markering av samlarnas betydelse för numismatiken.

Han hade oerhörd bredd i sina kunskaper inom området, även där vetandet är mer svåråtkomligt som när det gäller polletter eller medaljer. Paul kunde också som få andra ana sig till att något mynt eller någon sedel inte var äkta; en förmåga som ju dessvärre med tiden har blivit mer och mer värdefull. Och man kan med fog påstå att han entusiastiskt många gånger började samla sedlar, liksom han var en förkämpe för att en samlare skall skaffa sig litteratur inom området för att öka förståelsen för sina samlarobjekt.

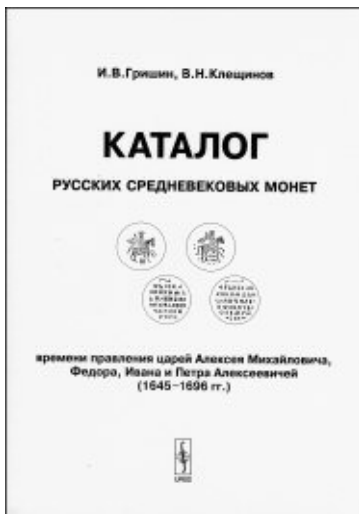
Vi som träffade Paul från den första tiden i ett hörn av ett galleri i Vasastaden till hans butik på Stureplatsen och i Göteborgs Numismatiska Förening kommer aldrig att glömma dessa stunder. Paul var en människa som det var en förmån att få träffa och umgås med. Historierna om honom kommer att bli många och vi vet att han skulle uppskatta att vi bättrar på dem precis som han gjorde med sina.

För samlarvännerna
Bo Gustavsson

Nytt om böcker – recensioner

I. V. Grishin & V. N. Kleshchinov: *Catalogue of medieval coins of Russia from the reigns of Aleksei Mikhailovich, Fedor Alekseevich, Ivan Alekseevich, and Peter Alekseevich (1645–1696 ad).* URSS, Moskva 2007. ISBN 978-5-9710-0107-2. Text på ryska och engelska, 152 s. Limmad med mjuka pärmar, stort format.

MED DENNA FJÄRDE och avslutande volym i serien *Catalogue of medieval coins of Russia* – kronologiskt sett den tredje volymen – fullbordar Kleshchinov och Grishin sin katalog över den ryska hammarpräglade myntningen från Ivan den förskräcklige till och med Peter den store, d.v.s. perioden 1533-1717. (De övriga tre volymerna är: *Catalogue of medieval coins of Russia from reign of Tzar Ivan IV Vasiljevich till Swedish occupation of Novgorod (1533-1617 ad)*, URSS, Moskva 1998, ISBN 5-88417-128-5; *Catalogue of medieval coins of Russia in the reign of Tzar Mikhail Fedorovich (1613-1645 ad)*, URSS, Moskva 2001, ISBN 5-901006-10-0; *Catalogue of medieval coins of Russia in the monarchy reign of Tzar Peter Alexeevich (1696-1717)*, URSS, Moskva 2005, ISBN 5-9710-0014-4.)

Totalt omfattar de fyra volymerna drygt 400 sidor med närmare 2400 katalogposter, samtliga avbildade som teckningar. Bortsett från några nypupptäckta stampar och stampkombinationer sedan utgivningens av de två första volymerna, publicerade i marsnumret år 2004 av *Numismatika*, är detta således det första heltäckande katalogverket för perioden. Till samlarens stora glädje finns också myntens eventuella sällsynthet angiven med hjälp av en tiogradig skala. Räkna vi dessutom

till Zajtsevs bok om myntningen under Ivan III och Vasilij III (presenterad i SNT 2007:3, s. 72) så finns det i dag således moderna, uppdaterade och i det närmaste fullständiga kataloger över den ryska hammarpräglade myntningen från och med år 1462.

Det som gör den nu utkomna volymen särskilt efterlängtat är sammanställningen över de kopparkopeker som slogs under Aleksej Michailovitj mellan åren 1655 och 1663. Någon översikt över denna rikhaltiga myntning har mig veterligen inte tidigare funnits. Likaså är avdelningen om myntningen under Peter och Ivans gemensamma regim (1682-1696) synnerligen välkommen, även om ett förenklat schema tidigare har funnits att tillgå i vårnumret år 1994 (nr 54) av *Journal of the Russian Numismatic Society*.

Tyvärr skiljer sig denna volym från de tre föregående i ett avseende: Myntavbildningarna har placerats på gråtonade plattor, vilket gör dem lite svåra att urskilja. Med tanke på hur avbildningarna ur de tidigare volymerna har "lånats" och publicerats i en mängd olika sammanhang är denna åtgärd för att begränsa reproducerbarheten dock fullt begriplig.

Samtliga fyra volymer har en pärm av enklare kvalitet som slits ganska snabbt vid ett flitigt bläddrande. Att låta en bokbindare sammanfoga dem till en volym med slitstark pärm är alltså en god idé.

Per Larson

Föreningar

Myntklubben Skilling Banco

Hösten 2007

8/11 Harald Nilsson: *Nytt och krytt i Uppsala. Tankar kring den nya myntutställningen på universitetet.*

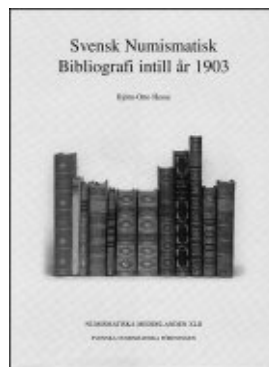
13/12 **Diskussionsafton.** Tag med något numismatiskt objekt som du vill diskutera eller har något att berätta om. Efter mötet åter vi julbord.

Möteslokal:

ABF (Sparbankshuset),
Snickaregatan 20, Linköping,
konferensrum Prästkragen,
plan 3, kl. 18.30 - 22.00.
www.mksb.se

Kungl. Myntkabinetts butik
Slottsbacken 6, Stockholm
tel.: 08-5195 5304

Boktips

Björn-Otto Hesse: *Svensk Numismatisk Bibliografi intill år 1903. Med tillägg av bibliografier etc. med numismatiskt innehåll fram till år 2003.* 2004. Numismatiska Meddelanden XLII. Utgivare: SNF. Inb. 379 s. 325 kr, SNF-medlem 225 kr.

Lars O. Lagerqvist, Ian Wiséhn, Nils Åberg: *Folkomröstning och pengar.* Utgivare: KMK och Nordreklam AB. 2003. Hft. 24 s. 40 kr.

Av samma författare i denna serie har följande skrifter utkommit:

– *Kung Chulalongkorns besök hos kollegan Oscar II i Sverige 1897 – och vad som sedan hände.* 2002. Hft. 24 s. 50 kr.

– *Ryska statsbesök i Sverige och mindre officiella besök samt några svenska besök i Ryssland.* 2004. Hft. 48 s. 40 kr.

– *Nore & Svea under 1000 år. Från slaget vid Svolder till unionsbrottet – och sedan.* 2005. Hft. 64 s. 50 kr.

Svenska Tapperhetsmedaljer har också utdelats i fredstid

Alla som har läst Jan Guillous romaner om den svenske sjöofficeren och agenten greve Carl Hamilton vet att Sverige har en tapperhetsmedalj. Medaljen förekommer både i texten och på omslaget till den första boken i serien, nämligen *Coq Rouge*. I verkligheten har inte medaljen "För tapperhet i fält" och dess maritima motsvarighet "För tapperhet till sjöss" utdelats i modern tid.

DET VAR GUSTAV III som den 28 maj 1789 med anledning av kriget mot Ryssland instiftade tapperhetsmedaljen. Den präglades då enbart i silver och var avsedd för underofficerare och meniga vid armén och flottan. Att medaljen var ämnad för endast de som inte var officerare var populärt hos många.

På medaljens åtsida finns kungens bröstbild i profil och på fransidan texten: *För tapperhet i fält* respektive *till sjöss*. Medaljen skulle fästas på bröstet och pryddes med ett band i guld och blått. Under kriget 1789-1790 utdelades ett stort antal medaljer: ca 1 900 "i fält" och 800 "till sjöss".

Gustav IV Adolf ändrade åtsidan genom att ersätta bröstbilden med sitt eget krönte namnchiffer. I samband med de pommerska och finska krigerna utdelades ca 1 300 silvermedaljer. Det var översten och greven Gustaf Löwenhielm som vann den första tapperhetsmedaljen i guld. Den fick han 1806 för en lyckad reträtt vid Schalersee under det pommerska kriget. Under kriget mot Ryssland

1808-1809 utdelades många tapperhetsmedaljer i guld till förtjänta officerare. Så var även fallet i Karl Johans tyska och norska krig. Då utdelades tillsammans ca 600 guldmedaljer. De flesta var präglade vid Kongl. Myntet i Stockholm, men ett hundratal medaljer togs fram av gravörfirman Loos i Berlin.

Efter revolutionen 1809 försvann Gustav IV Adolfs namn och namnchiffer från byggnader, milstolpar m.m. Allt som påminde om denne olycklige monark skulle avlägnas, så även hans namnchiffer på tapperhetsmedaljerna. I stället för medaljer med det gamla utseendet skulle innehavarna av tapperhetsmedaljer få nya, men med Svärdsordens riddarkors på åtsidan. Bytet dröjde, och därför skulle innehavarna av medaljer vända dem så att fransidan visades, d.v.s. textsidan. Denna bestämmelse accepterades gärna av de medaljerade herrarna, och sedan blev det praxis att bära medaljen på så sätt att texten var synlig.

Ett mindre antal tapperhetsmedaljer har också utdelats under vår långa fredstid, d.v.s. under både 1800- och 1900-talen.

Mellan 1814 och 1920-talet utdelades sammanlagt 37 tapperhetsmedaljer. Under Karl XIV Johans regering, 2 st.; Oscar I, 11 st.; Karl XV, 14 st.; Oscar II, 5 st.; och Gustav V, 5 st. Av dessa har trettio varit präglade i guld och sju i silver; 32 för tapperhet "i fält" och fem "till sjöss".

Den förste att få tapperhetsmedaljen under fredstid var löjtnanten vid Svea livgarde, greve C. G. N. Kalling (död som överste 1878), vilken som kapten i engelsk tjänst deltog i carlistkriget i Spanien 1835-1837. Han fick också en spansk tapperhetsmedalj.

År 1881 avled förste hovmarskalken C. V. Sandels (han var son till Johan August Sandels, segraren vid Virta bro och besjungen av Runeberg). I sin ungdom hade Sandels d.y. deltagit i en fransk militärexpedition i Afrika, åren 1841-1842. Vid hemkomsten erhöll han tapperhetsmedaljen i guld av Karl XIV Johan.

De elva tapperhetsmedaljer som utdelades under Oscar I:s regeringstid gick utslutande till frivilliga i dansk-tyska kriget 1848. De officerare som hedrades med tapperhetsmedaljer under Karl XV hade fått medaljen för visat mod på platser som var fjärran från Sverige. Det rörde sig om deltagande i spanska och franska krig i Afrika. Andra fick medaljen för insatser i samband med det nordamerikanska inbördeskriget

och i anslutning till USA:s mexikanska fälttåg. Friherre C. G. von Otter och C. F. S. Virgin fick medaljen "För tapperhet till sjöss" för bragder i brittisk tjänst mot indiska rebeller och kinesiska sjörövare.

Den första tapperhetsmedalj som utdelades under Oscar II:s tid var till friherre A. E. Rappe, som på franska sidan var med i kriget mot Preussen 1870-1871. Två officerare, Axel Svinhufvud och E. H. L. Adlerstråhle, fick tapperhetsmedaljen för personligt mod i Kongo. Överstelöjtnant Axel Wester fick den för sina insatser i grekiska, spansk-amerikanska och boerkrigen.

Samtliga tapperhetsmedaljer som utdelats under Gustav V gick till officerare som tjänstgjort vid det persiska gendarmeriet. IW

Källa

Antikvariskt topografiskt arkiv, Stockholm. Karl Löfströms efterlämnade handlingar. □

TUMBA BRUKSMUSEUM

Hösten 2007

20/10 Berättelsen om Carolina

En berättelse om skolmyster Carolina, för barn 4-9 år. 14.00. Ingen föransmälan.

25/10 En kväll att minnas – minnestråning

Våra museer är en del av det kollektiva minnet – men hur är det med ditt minne? Det är vetenskapligt bevisat att minnestråning ökar förmågan att minnas – men hur går det till? Maria De Geer leder kvällens aktiviteter. 18.30-19.30. Föransmälan krävs.

8/11 Handpapperstillverkning

Kurs i handpapperstillverkning, del 1. Teoretisk del samt första praktiska övningen. Prisinfo: 08-5195 5346. 17.30-21.00. Föransmälan krävs.

15/11 Handpapperstillverkning

Kurs i handpapperstillverkning, del 2. Vi går igenom förra veckans arbete samt fortsätter med praktiska övningar. 17.30-21.00. Föransmälan krävs.

MYNT- & FRIMÄRKSTILLBEHÖR

till lågpris

HF FRIMÄRKEN

Lurendalsvägen 7, 430 30 Frillesås

Tel. 0340 - 65 04 57

www.hffrimarken.com • info@hffrimarken.com

HB MYNT & MEDALJER

Sveavägen 96

Box 19507

S-104 32 Stockholm 19

T-Rådmsgatan (uppgång Handelshögskolan)

☎ + fax 08-673 34 23

*Svenska och utländska mynt, sedlar och ordnar,
militaria och nålmärken, medaljer*

Öppet: vard. 11-17, fred. 11-15, lörd. 11-14

Svenska Numismatiska Förbundet
Swedish Numismatic Society

På SNF:s hemsida kan du ...

- ... söka i SNT/Myntkontakt 1972-2006!
- ... söka i Numismatiska Meddelanden 1874-
- ... beställa litteratur till medlemspris
- ... se framsidor av SNT tillbaka till 1996

www.numismatik.se

Välkommen till
SFHV:s AUKTION # 56
lördagen den 17 nov kl. 11.00
med visning från kl 10.00

Auktionen hålls på Kungl. Myntkabinettet
Sveriges Ekonomiska Museum
Slottsbacken 6, Stockholm

MYNTKOMPANIET

Vi håller **2 kvalitetsauktioner** och 9 månadsauktioner om året gemensamt med Frimärkskompaniet, Lars-Tore Erikssons Frimärksauktioner och AB Philea.

Vi söker **inlämningar** av bättre mynt, sedlar, frimärken, vykort, handskrifter, aktiebrev, autografer m.m.

Vi har mycket goda möjligheter att finna köpare till dina objekt eftersom ca 20 000 kunder ser varje auktion via våra kataloger och hemsidan.

Myntkompaniet
Svartensgatan 6
116 20 Stockholm

Tfn: 08-678 32 17
Fax: 08-643 22 38
E-post: mail@philea.se

www.myntkompaniet.se

Myntauktion

ärligen i maj och december.

Stor samling aktiebrev
kommer på decemberauktionen

Välkommen som köpare eller inlämnare
på våra auktioner.

Frimärkshuset

Skandinavisk Filateli AB

Humlegårdsgatan 13 Telefon 08-661 74 50
114 46 STOCKHOLM Telefax 08-662 82 46

E-post: auctionbids@frimarkshuset.se
www.frimarkshuset.se

AURUM AUKTIONER AB

stockholm

Myntauktioner i centrala Stockholm!

Låg provision - Alla objekt beskrivs utförligt
både i tryckt katalog och Internetkatalog

Vi söker alltid bättre
mynt, sedlar, medaljer, polletter och litteratur!

Tel. 08-660 20 70, vard. 9-13 Mail: info@aurumauktioner.se

www.aurumauktioner.se

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är en sedan 1973 etablerad sammanslutning av mynthandlare, hitintills 19 företag
i nio olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige.
Genom samarbete med de övriga medlemmarna vill varje mynthandlare förbättra och
utöka sina tjänster.

Antikboden

Kyrkogatan 2, 222 22 LUND
Tel. 046-12 99 00

Hamrin & Svahn Mynt AB

Sjöberg 1, 147 91 GRÖDINGE
Tel. 08-732 66 86, 070-212 64 55

Karlskrona Mynthandel

Hantverkaregatan 11, 371 35 KARLSKRONA
Tel. 0455-813 73

Rune Larssons Mynthandel

Stora Brogatan 14, Box 98, 503 06 BORÅS
Tel. 033-41 03 15

Lunds Mynthandel

Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel./fax 046-14 43 69

AB Malmö Mynthandel & Vykortsantikvariat

Sven Gunnar Sandberg
Kalendegatan 9, 211 35 MALMÖ
Tel. 040-611 65 44

J. Melin Mynt

Koltrastvägen 23, 370 24 NÄATRABY
Tel. 0455-155 99

HB Myntinvest Corona

Östra Storgatan 20, 611 34 NYKÖPING
Tel./fax 0155-28 63 25

Mynt & Medaljer HB

Sveavägen 96
Box 195 07, 104 32 STOCKHOLM
Tel./fax 08-673 34 23

Ulf Nordlinds Mynthandel AB

Karlavägen 46
Box 5132, 102 43 STOCKHOLM
Tel. 08-662 62 61, Fax 08-661 62 13

Norrtälje Mynthandel

Nils Ferlins gränd 1
Box 4, 761 21 NORRTÄLJE
Tel. 0176-168 26, Fax 0176-168 56

Pecunia MM HB

Farinvägen 8, 245 33 STAFFANSTORP
Tel./fax 046-25 21 19

J. Pedersen Mynthandel

Norra Strandgatan 30
Box 1320, 251 13 HELSINGBORG
Tel./fax 042-12 25 28

Selins Mynthandel AB

Regeringsgatan 6
Box 16390, 103 27 STOCKHOLM
Tel. 08-411 50 81, Fax 08-411 52 23

Strandbergs Mynthandel

Arsenalsgatan 6
Box 7377, 103 91 STOCKHOLM
Tel. 08-611 01 10, 611 58 20,
Fax 08-611 32 95

Tamco Numismatics

Box 6235, 102 35 STOCKHOLM
Tel. 070-631 58 09

Ticalen Mynthandel

Stureplatsen 3, 411 39 GÖTEBORG
Tel./fax 031-20 81 11

J. Waldén Mynthandel AB

Box 5381, 102 49 STOCKHOLM
Tel. 08-653 48 46, 070-607 65 34

Håkan Westerlund Mynthandel

Vasagatan 42
Box 490, 101 29 STOCKHOLM
Tel. 08-411 08 07, Fax 08-21 21 96

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Box 19 507, 104 32 Stockholm, Tel. 08-673 34 23, Fax 08-673 34 23

Besök vår hemsida: www.mynt.nu/smf/

Myntauktion

FREDAGEN 23 NOVEMBER 2007
PÅ KUNGLIGA MYNTKABINETTET SLOTSBACKEN 6
STOCKHOLM MED START KL. 9.30

*Samling Bonde
på Ericberg
Del 1*

Auktionskatalog med avbildningar i färg kan avhämtas i vår lokal Karlavägen 46, Stockholm till en kostnad av 200:-. Den som önskar erhålla katalogen per post erlägger 275:-, utanför Sverige 375:-. Betalning vänligen till vårt PlusGirokonto 25 42 99 -1. Katalogen kommer också att vara utlagd på vår hemsida www.nordlindsmynt.se ca 20 oktober 2007.

Visning kommer att äga rum auktionsveckan i våra lokaler, måndag-onsdag 19-21 november, 12-18 och torsdagen 22 november på Kungliga Myntkabinettet 11-17 eller efter överenskommelse.

Ulf Nordlind Mynthandel AB

Karlavägen 46, Box 5132, 102 43 Stockholm
Tel. 08-662 62 61, Fax 08-661 62 13, info@nordlindsmynt.se